

Volný čas a kriminalita mládeže

Bc. Martin Kovařík

Diplomová práce

2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Martin KOVAŘÍK**
Osobní číslo: **H118460**
Studijní program: **N 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Volný čas a kriminalita mládeže**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucí diplomové práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucí bude práce zaměřena:

- na rizika vyplývající z nevhodně využívaného volného času mládeží;
- na hledání odpovědi na otázku, zda nevhodně trávený volný čas má vliv na kriminalitu mládeže;
- na vliv úplné a neúplné rodiny ve vztahu k dítěti a jeho volnočasovým aktivitám;
- na vliv reklamy a televizního násilí na agresivitu dětí;
- na vliv počítačových her a PC komunikace na formování a vývoj dítěte;
- na možnosti sociální pedagogiky při využití volného času, případně na nápravu.

Součástí práce bude i výzkum zaměřený na využívání volného času mládeží a jeho vliv na kriminalitu mládeže.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Trestní zákoník č. 40/2009 Sb.

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

Hajný, M., O rodičích, dětech a drogách, Praha: 2001

Chmelík, J., Vyšetřování trestné činnosti mládeže a páchané na mládeži v teorii a praxi, Praha: MV ČR 1995

Kraus B., Základy sociální pedagogiky, Portál, Praha 2008

Nakonečný, M., Úvod do psychologie, Praha: Academica 2003

Novotný, O., Zapletal, J., Kriminologie, Praha: ASPI Publishing 2004

Pávková, J. et al., Pedagogika volného času, Praha: Portál 1999

Sak, P., Proměny české mládeže, Praha: Petrklíč 2000

Vágnerová, M., Psychologie problémového dítěte školního věku, Praha: Karolinum 1998

Vážanský, M., Smékal, V., Základy pedagogiky volného času, Brno: Paido 1995

Večerka, K., Mladiství pachatelé na prahu tisíciletí, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci 2004

Vykopalová, M., Sociálně patologické jevy v současné společnosti, Olomouc: UP 2001

Zoubková, I., Kontrola kriminality mládeže, Dobrá Voda: Aleš Čeněk 2002

Další literatura bude obsažena v Projektu diplomové práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Alena Plšková

Katedra sociální pedagogiky

Datum zadání diplomové práce:

30. listopadu 2011

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2013

V Brně dne 30. listopadu 2011

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.

vedoucí ústavu

PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Re. MARTIN KOVÁŘEK

Jméno, příjmení studenta

V Brně 24.2.2012

Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce Volný čas a kriminalita mládeže se zabývá trávením volného času mládeže a jeho vlivu na kriminalitu mládeže v souvislosti s dospíváním jedince a organizováním jeho volného času. Práce v teoretické části pojednává o pojmech mládež, adolescence, životní styl, volný čas a příčiny kriminality. Zabývá se i legislativou ve vztahu k mládeži. V praktické části byl proveden dotazníkový výzkum, směřující ke zjištění, zda a případně jak je mládež ovlivňována organizováním či neorganizováním volného času, tedy jeho trávením. V závěru jsem se zaměřil na využití diplomové práce v praxi, zejména pak při využití k prevenci plánování a organizování volného času v rodině, škole či různých střediscích volného času, pro metodiky prevence na školách, kde výzkum probíhal.

Klíčová slova: Mládež, adolescence, kriminalita mládeže, závislosti, sociálně patologické jevy, globální prostředí, lokální prostředí, socializace, prevence, sociální pedagogika, soudnictví mládeže.

ABSTRACT

My Diploma thesis „Leisure time and juvenile delinquency“ deals with spare time of youth and its impact on juvenile delinquency in connection with adolescence of individual and the organization of his/her spare time. Thesis deals in theoretical part with the concepts of youth, adolescence, lifestyle, leisure time and sources of crime. It also deals with legislation in relation to the youth. In the practical part of this thesis was answered a questionnaire aimed at information whether and how youths are influenced by organizing or not of their spare time and spending this spare time respectively. In conclusion I have focused on the use of this Diploma thesis in practice, especially for utilising as a prevention plan and organization of free time in family, school and various leisure centres and methodology prevention in schools where the research was conducted.

Keywords: Youth, adolescence, youth crime, addiction, social pathologies, global environment, local environment, socialization, prevention, social education, youth justice.

Poděkování

Velmi rád bych velmi poděkoval vedoucí mé diplomové práce, paní PhDr. Aleně Plškové za odborné rady, připomínky, podporu a především čas, který mi poskytla při jejím zpracování.

Dále bych chtěl poděkovat své rodině, za její trpělivost a podporu, které si nesmírně vážím.

Prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Bc. Martin Kovařík

OBSAH

ÚVOD	8
I. TEORETICKÁ ČÁST	10
1. Mládež a její rozdělení	11
1.1. Současná mládež	13
1.2. Adolescence	15
1.3. Životní styl	17
2. Legislativa ve vztahu k mládeži	20
2.1. Legislativní možnosti	20
2.2. Trestní odpovědnost, zánik trestnosti	22
2.3. Opatření ke snížení kriminality	25
3. Volný čas	26
3.1. Funkce volného času	28
3.2. Vrstevnické a sociální skupiny	30
3.3. Vliv volného času na kriminalitu	32
4. Kriminalita mládeže	34
4.1. Příčiny (etiologie) kriminality mládeže	34
4.2. Vliv rodiny na kriminalitu	36
4.3. Závislosti	38
4.4. Prevence	44
II. PRAKTICKÁ ČÁST	46
5. Vlastní výzkum	47
5.1. Cíle a metody výzkumu, stanovení hypotéz	47
5.2. Výběr respondentů	49
5.3. Prezentace výsledků výzkumu	50
ZÁVĚR	64
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	66
SEZNAM PŘÍLOH	69
SEZNAM GRAFŮ	74

ÚVOD

Po roce 1989, tedy po tzv. sametové revoluci, došlo k uvolnění situace v Československu. Lidé se stali svobodnými a začali uplatňovat svá práva v plné šíři, ale velmi často zapomínali na své povinnosti, na pravidla společnosti a na zákonná ustanovení, kterými se naše společnost řídí, a při jejichž porušení se člověk dostává do rozporu se zákonem, do rozporu s trestními předpisy, tehdy Československa a později České republiky.

Lidé, kteří porušují zákonná pravidla, ať formou nedbalostní či úmyslnou, jsou mimo jiné i otcové a matky od rodin, v kterých vychovávají své potomky a pro které jsou ne jediným, ale velmi zásadním a důležitým vzorem, společně se školou, vrstevníky a zájmovými sdruženími.

Kde jinde by se měli děti naučit řádnému a spořádanému životu, kde jinde by měli děti brát své vzory a učit se základům společenského chování, vzdělávání a začleňování se do společnosti, tedy socializaci, než u svých rodičů a blízkých, tedy v rodině.

Zásadní podíl na páčání trestné činnosti má dospělý jedinec, člověk starší 18-ti let, který je za své činy, za své konání trestně odpovědný. V poslední době však vzrůstá počet dětí, kteří se „podílejí“ na trestné činnosti a to nejen jako spolupachatelé se svými rodiči, ale především jako pachatelé samotní, kteří tuto trestnou činnost páchají sami, bez „rad a pomoci“ svých rodičů. A co je zarážející, stoupá i brutalita a zákeřnost tohoto jednání, těchto činů. Možná i proto, že si děti nejsou schopny uvědomit důsledky svého chování.

Je nutno si uvědomit, že hranice sociálního věku mládeže, je určitým mezníkem jejího postavení a zařazení ve společnosti či sociální skupině. Horní hranice sociálního věku je závislá na dynamice společnosti, na procesech, které se uskutečňují uvnitř té dané, konkrétní společnosti. Z toho tedy vyplývá, že výsledkem je různý stav sociálního zrání v sociálních skupinách.¹

Kde se v dětech bere snaha a vůle páchat protiprávní jednání? Kde tyto děti berou své vzory? V čem se tyto děti vzhlížejí? Čeho svým chováním chtějí dosáhnout a především proč? To jsou otázky, kterými se chci zabývat ve své diplomové práci.

---

¹ SAK, P., *Sociální vývoj mládeže*, Praha: SPN 1985, s. 97

Nesmíme opomenout skutečnost, že při výchově jedince, musíme brát ohled na skutečnost, že se nejedná pouze o jednostranné ovlivňování či působení na jedince ze strany společnosti, ale že je zde vzájemná sociální interakce, tedy že samotný jedinec ovlivňuje společnost.²

Svojí diplomovou práci jsem rozdělil na čtyři kapitoly teoretické a jednu kapitolu praktickou. V první kapitole se zaměřím na definice pojmu mládež a její dělení. V druhé kapitole se budu zabývat využívání volného času mládeží. Ve třetí kapitole se zaměřím na kriminalitu mládeže a na její příčiny a poslední teoretická část bude zaměřena na legislativu ve vztahu k mládeži. V praktické části se bude proveden výzkum, v kterém se zaměřím na rizika vyplývající z nevhodně využívaného volného času mládeží, tedy cílem bude hledání odpovědí na otázky, zda nevhodně trávený volný čas má vliv na kriminalitu mládeže, na vliv úplné a neúplné rodiny ve vztahu k dítěti a jeho volnočasovým aktivitám, na vliv reklamy a televizního násilí na agresivitu dětí, na vliv počítačových her a PC komunikace na formování a vývoj dítěte, na možnosti sociální pedagogiky při využití volného času, případně na nápravu.

Získané poznatky bude možné uplatnit jako zpětnou vazbu pro školy, kde se uskutečnil výzkum. Vzhledem k mému zařazení u Policie ČR bude možné takto získané poznatky, využít i v praxi pro začínající policisty, neboť dle mého názoru trestná činnost mládeže je bohužel stále aktuální. Míra závislosti podílu mládeže na trestné činnosti závisí na daném regionu.

---

² SAK, P., *Sociální vývoj mládeže*, Praha: SPN 1985, s. 15

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Mládež a její rozdělení

Definovat mládež jednoznačnou definicí není možné. Existuje několik různých definic dle problematik.

*„Kriminologická literatura pod pojmem mládež zahrnuje tři věkové skupiny; **děti** ještě trestně neodpovědné, **mladistvé** a **mladé dospělé**.“³*

Mládež můžeme definovat jako specifickou skupinu, která zahrnuje období vývoje jedince dle periodizace, dětství, adolescence a mladá dospělost.

K pojmu dítě můžeme z hlediska trestního práva konstatovat, že se jedná o jedince, mladšího 15-ti let, který není vzhledem k svému věku trestně odpovědný, resp. pro nedostatek věku není trestně odpovědný.

V Zákoně o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb., je taktéž uvedena jedna z mnoha definic.

„Podle tohoto zákona se rozumí:

...

b) mládeží dítě mladší patnácti let a mladiství,

c) dítětem mladším patnácti let ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil patnáctý rok věku,

d) mladistvým ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok věku a nepřekročil osmnáctý rok svého věku, ...“⁴

Naopak Úmluva o právech dítěte OSN, chápe pod pojmem dítě, osobu mladší 18-ti let, tedy nezletilou. *„Pro účely této úmluvy se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.“⁵*

„Nedospělý pachatel – dítě, které z důvodu věku není trestně odpovědné. Dle současné právní úpravy se jedná o děti, které nedovršily patnáctý rok věku. Závažné trestné činnosti (činů jinak trestných) se v této věkové kategorii dopouštějí především děti ve

---

³ ZOUBKOVÁ, I., *Kontrola kriminality mládeže*, Dobrá Voda: Aleš Čeněk 2002, s. 12

⁴ ŠÁMAL, P, a spol., *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, C. H. Beck: Praha 2004, s. 7

⁵ *Úmluva o právech dítěte, přijatá dne 20. listopadu 1989 v New Yorku a vyhlášená pod č. 104/1991 Sb.*

věku od 12 let (zhruba jednu třetinu nedospělých pachatelů tvoří děti ve věku do 12 let a dvě třetiny ve věku nad 12 let.“⁶

„Pojmem mládež (osoby do 18 let) rozumíme dvě věkové kategorie:

- **Děti** – trestně neodpovědné (do 15 let věku),
- **Mladistvé** – podmíněně odpovědné (od 15 do 18 let).“⁷

„Termín adolescence je odvozen z latinského slova *adolescere* (dorůstat, dospívat, mohutnět).“⁸

„Adolescence je dospívání i mládí současně, odlišuje se od ostatních životních etap a současně je vnitřně diferencovaná. Všeobecný konsensus je v tom, že je užitečné toto období dále rozdělovat a rozlišovat v jeho rámci na tři fáze: časnou adolescenci v časovém rozmezí zhruba 10 (11) – 13 let, střední adolescenci vymezenou přibližně intervalem 14 – 16 let a pozdní adolescenci od 17 – 20 let, popřípadě i mnohem déle.“⁹

Obecně je adolescence považována za předěl, přechod či most mezi fází dětství a fází dospělosti. V tomto období dochází k pohlavnímu zrání, dochází k dokončení fyzického a duševního růstu a samozřejmě i sociálního učení.¹⁰

„Postavení dítěte ve společnosti se dnes, podobně jako v minulosti, odvozuje od vztahu mezi dítětem a dospělým. Tento vztah vždy byl a bude vztahem nerovným, založeným na uplatňování moci dospělého. Nerovným proto, že v případě zneužití této moci se dítě nemůže účinně bránit.“¹¹

---

⁶ ZOUBKOVÁ, I., *Kriminologický slovník*, Dobrá Voda: Aleš Čeněk 2001, s. 120

⁷ ZOUBKOVÁ, I., *Kriminologie a prevence kriminality*, Dobrá Voda: Aleš Čeněk 2001, s. 101

⁸ MACEK, P., *Adolescence*, Praha: Portál 2003, s. 9

⁹ MACEK, P., *Adolescence*, Praha: Portál 2003, s. 10

¹⁰ MACEK, P., *Adolescence*, Praha: Portál 2003, s. 10

¹¹ PÖTHER, P., *Dítě v ohrožení*, Praha: G plus G 1999, s. 16

1.1. Současná mládež

Současnou mládež bych charakterizoval jako mládež, která si jde tvrdě za svými cíli a mnohdy se ani netají tím, že proto, aby uspěla je ochotna udělat cokoli. Dnešní mládež, dle mého názoru, velice razantně prosazuje plnění svých práv, avšak v mnoha případech velmi často opomíjejí i své povinnosti. Mládež je velice „dravá“, zcela jistě je to dáno i tím, že vyrůstají ve zcela jiné době, než v které jsme vyrůstali my. V dnešní době se dá opatřit a ovlivnit v podstatě cokoli. Vždy však záleží do velké míry na tom, jak, kde, kým a k čemu byl jedinec veden v raném dětství, jaké měl vzory, možnosti a jaké vlivy ho při růstu ovlivňovaly.

Jak je všeobecně známo, rozhodujícím činitelem v socializaci je rodina. Jinak bude vedena výchova „současného mládežníka“ v rodině, která není socioekonomicky silně založena, rodina, která je závislá na dávkách od státu. A jinak bude vedena výchova v rodině, která je socioekonomicky velmi silná, je tedy zcela zabezpečená.

Přestože bude v každé uvedené rodině jiný styl výchovy, je dost možné, že ve finále se oba „mládežníci“ mohou dostat, a v současné době tomu tak nezřídka bývá, na „nakloněnou“ rovinu a poté do konfliktu se zákonem. Proč tomu tak je?

Rodina, která není silně ekonomicky zajištěna, je závislá na dávkách od státu. Dávky od státu nejsou velké a ne vždy na ně rodina z mnoha nespécifikovaných důvodů dosáhne. Mnohdy se jedná o rodiny, kdy rodiče mají jen základní vzdělání, s kterým na dnešním pracovním trhu velmi často neuspějí. V případě že pracují, jedná se zpravidla o podřadnou a nedostatečně zaplacenou práci. Tyto rodiny bývají vícečetné a uživit takovou rodinu, je pro rodiče problém. Je pravdou, že se do takové situace dostávají zpravidla sami. Z tohoto důvodu, se rodiče dopouštějí protiprávního jednání, kradou, podvádí, zpronevěřují věci apod. Pomyslný kruh se uzavírá, neboť rozhodujícím činitelem v socializaci je rodina. Dítě si všimá, co, kdy, kde a jak opatřuje jeho rodič, který je jeho vzorem a pomalu se dostává na „šikmou“ plochu a to již v dětství.

V rodině, která je silně ekonomicky zajištěna, neboť rodiče jsou s vyšším vzděláním a jsou na dobře placených postech, nebo se jedná o rodiče, podnikatele jsou na tom jejich potomci podobně. Zpravidla taková rodina má jedno či dvě děti. Vzhledem k tomu, že na ně rodiče nemají čas, získávají si jejich sympatie finančními prostředky, či dary, které v podstatě jedinec ani nepotřebuje. Rodič, v případě, že se jeho dítě dostane do

problémů, se z těchto problému dostane a nic se mu nestane. Zpravidla rodiče z tohoto jednání, kterého se dopustilo jejich dítě, viní někoho jiného, učitele či kamarády. Dítě si na toto jednání zvykne a v budoucnu se neštítí dopustit se, jiného, závažnějšího jednání s vědomím, že se mu nemůže nic stát. Po vzoru svých rodičů je si vědom toho, že vše se dá řešit penězi, případně nějakou protislužbou. S četností závadového, nezřídka již protiprávního jednání se jedinec dostává také na „šikmou“ plochu.

V obou případech je tomu z toho důvodu, že se rodiče nedostatečně věnují svým dětem, neboť upřednostňují problémy své, před problémy dětí. Nevěnují se jim dostatečně, nezajímají se o jejich „dětské“ problémy a nezajímají se o trávení jejich volného času.

Současná mládež je také ovlivňována velmi rychle se rozvíjející technikou. Ať už se jedná o hromadné sdělovací prostředky (radio, televize), internet či počítačové hry. Mládež je každý den „masírována“ negativními zprávami, kterou jsou tendenčně zaměřeny a bývají velmi povrchní. V podstatě mládež dostává každý den návod, jak má co udělat, i s řešením, jak to udělat, aby se vyhnul trestu. Na internetu je mládež ovlivňována různými sociálními skupinami a nemusí se vždy jednat o sekty. Ve vztahu k počítačovým hrám, a zejména bojovým či akčním jsem osobně velmi skeptický. V těchto hrách se v podstatě dítě učí bojovat a v mnoha případech je cílem hry zabít protivníka. Dítě, které hraje tyto hry, se naučí různým „figlům“, které potom využívá v běžném životě. Bohužel si však není schopno uvědomit, že ve hře má bojovník mnoho životů, nebo zázračné léky díky kterým obživne, však v reálném životě je tomu zcela jinak.

Pro mládež v období dospívání jsou typické konflikty s rodiči a dospělými obecně. Ztráta porozumění s rodiči vede k hledání kamarádů, přátelství a členství ve skupinách. Jedinci, převážně mužského pohlaví, se snaží napodobit své „vzory“, hrubostmi a násilím, někdy i s extremistickým podtextem. Dochází k utváření skupin a odcizování se rodinnému životu. Skupina či parta bývá často náhradou za „nesnesitelné rodinné poměry“. Mládež v období dospívání je velmi kritická vůči dospělým. Jejich postoje jsou konečné, definitivní, nezvratné, apodiktické, avšak nad jejich logičností nepřemýšlejí. Jsou na úrovni dospělých osob, avšak jen formálně, neboť jim chybějí zkušenosti.¹²

---

¹² NAKONEČNÝ, M., *Úvod do psychologie*, Praha: Academica 2003, s. 357 - 393

1.2. Adolescence

V předchozí kapitole jsem definoval adolescenci. Tuto lze rozdělit na tři části adolescence:

- 1) **raná (časná) adolescence, prepuberta** 11 – 12 let; dominují pubertální změny; pohlavní dozrávání; patrný je zvýšený zájem o vrstevníky opačného pohlaví; změny ve vývoji kognitivních procesů;
- 2) **střední adolescence, puberta** 13 – 16 let; snaha co nejvíce se odlišovat od svého okolí (oblékání, poslouchání hudby); hledání osobní identity, tj. vlastní jedinečnosti a autentičnosti;
- 3) **pozdní adolescence, dospívání** 17 – 20 let; posiluje se sociální aspekt identity, tj. potřeba někam patřit, podílet se na něčem a něco s druhými sdílet; zamýšlí se nad vlastní perspektivou, uvažuje o budoucích cílech a plánech a to jak z pohledu profesního tak i v oblasti partnerských vztahů;

„Trvalou charakteristikou adolescence zůstává, že je považována za most mezi dětstvím a dospělostí. Z ontologického hlediska je jejím základním atributem dokončení pohlavního dozrávání, fyzický a duševní rozvoj (růst) a sociální učení v nejširším slova smyslu.“¹³

Z vývojového hlediska se do konce 19. století, adolescence de facto ztotožňovala s pubertou. Určitou metou, kritériem změny společenského statusu a přijetím novém role bývalo zpravidla pohlavní dozrávání, které bývalo spojeno s různými rituály a obřady. Přejít od dětství do dospělosti probíhal velmi rychle a byl založen zpravidla na učení nápodobou.

Z hlediska povahy sociologické, politické a kulturní, byla adolescence zvýrazňována jako samostatná část ontogenetického vývoje člověka. Styl života dospělých se zpravidla odděloval od stylu života dětí a tím pádem období adolescence začalo mít specifický význam.¹⁴

Vzdělávání a výchova byly především chápány jako příprava na povolání a v tomto smyslu také institucionalizovány. V důsledku toho došlo k oddělení sociálního světa

---

¹³ MACEK, P., *Adolescence*, Praha: Portál 2003, s. 10

¹⁴ MACEK, P., *Adolescence*, Praha: Portál 2003, s. 11

mladých, což se projevilo zejména v oblastech každodenního trávení volného času za využití médií, které se velmi rychle rozrůstaly, čímž došlo k vytvoření specifické kultury, hodnot, ale zároveň i jazyka. Došlo tedy k tomu, že se adolescence změnila v relativně samostatnou etapu v životním cyklu člověka.¹⁵

„Z dosud uvedeného je zřejmé, že adolescentní vývoj je jedinečnou konstelací biologických faktorů, nereflektované a reflektované osobní zkušenosti (včetně raných zážitků), aktuálních potřeb, interakce s důležitými osobami (rodiče, další autority, vrstevníci, blízcí přátelé).“¹⁶

Proces sebereflexe a hledání sebe sama, tedy vlastní identity se odehrává v určitém, konkrétním prostředí, ať už kulturním či sociálním, které má také více či méně svoji určitou představu o adolescentovi. Můžeme tedy v podstatě konstatovat, že adolescence je chápána jako určité přechodové stadium ve smyslu od nutné závislosti na druhých lidech do stadia relativní nezávislosti na druhých. Relativní v tom případě, že tato závislost není v dospělosti chtěná.¹⁷

Nesmíme však zapomenout na skutečnost, že období adolescence je období velmi citlivým pro rozvoj problémového a rizikového chování. Může se týkat jak poškozování zdraví adolescentů, tak problémového chování ve vztahu k ohrožení společnosti, tedy ohrožení druhých lidí. Mezi toto chování můžeme zařadit predelikventní chování a páchání trestné činnosti, poruchy příjmu stravy, užívání drog, alkohol, kouření, sexuální rizikové chování, agrese, násilí, šikana, týrání, xenofobní útoky a také sebevražedné pokusy a dokonané vraždy.¹⁸

„Pro řadu lidí se jejich adolescence stává evergreenem a hodnotou, kterou si přejí uchovat i v dospělosti jako určitý standart či životní styl.“¹⁹

---

¹⁵ MACEK, P., *Adolescence*, Praha: Portál 2003, s. 12

¹⁶ MACEK, P., *Adolescence*, Praha: Portál 2003, s. 27

¹⁷ MACEK, P., *Adolescence*, Praha: Portál 2003, s. 28

¹⁸ MACEK, P., *Adolescence*, Praha: Portál 2003, s. 77

¹⁹ MACEK, P., *Adolescence*, Praha: Portál 2003, s. 79

1.3. Životní styl

Co si můžeme představit pod tímto pojmem ? Zde je nutné blíže vysvětlit dva podobné termíny. Prvním je životní způsob a druhým termínem je samotný životní styl.

„Pokud hovoříme o životním způsobu, pak máme na mysli především makrostrukturální stránku sociálních vlivů (ekonomické, ekologické, technické, celospolečenské a skupinové procesy. Pojem životní způsob většinou bývá vztahován k větším sociálním celkům“²⁰

Pro tuto diplomovou práci je však daleko podstatnější druhý termín, tedy životní styl.

„Termín životní styl nebo také životní sloh je používán spíše ve spojení s jednotlivcem a vyjadřuje individuální optimální uspořádání životních forem do harmonického celku. Životní styl je charakterizován jako soubor názorů, postojů, temperamentových vlastností a návyků, které mají trvalý ráz a jsou pro každého individuálně specifické – vystihují jeho chování.“²¹

Pokud bychom chtěli životní styl dělit dle každodenní činnosti jedince, tak můžeme hovořit o několika základních kategoriích. První kategorií jsou aktivity orientované na práci, profesi a přípravu na ni. V podstatě jde o vzdělávací proces každého z nás, postupné začleňování do pracovního procesu a budování si profesní kariéry. Druhou kategorií je jednání, či aktivity spojené s rodinou. Jedná se o hledání si partnera pro společný život, založení vlastní rodiny a s ní spojená výchova vlastních dětí a zajištění klidného domova pro jejich zdravý vývoj. Další kategorií je oblast zájmů, tedy uspokojování svých vlastních potřeb v kompromisu s ostatními členy rodiny. S touto kategorií dle mého soudu úzce souvisí další, čtvrtá kategorie, tedy aktivity spojené se společenským životem. V podstatě se jedná o navazování nových kontaktů při různých společenských akcích apod. Poslední a neméně důležitou kategorií je uspokojování biologických a hygienických potřeb, tak jak jsme jim byli naučeni od svých rodičů v rámci své socializace.²²

Životní styl každého z nás je ovlivňován mnoha společenskými faktory. Můžeme je dělit na faktory objektivní, do kterých spadá ekonomická situace a poměry společenské.

---

²⁰ MÜLHPACHR, P., *Sociální pedagogika II.*, Brno: IMS 2011, s. 152

²¹ MÜLHPACHR, P., *Sociální pedagogika II.*, Brno: IMS 2011, s. 152

²² MÜLHPACHR, P., *Sociální pedagogika II.*, Brno: IMS 2011, s. 153

Nesmíme zapomenout na kulturní vzorce a tradice, které ovlivňují náš životní styl, životní styl každého z nás. Na každého z nás uvedené společenské faktory působí jinak a jinak ho tím pádem i ovlivňují. Obdobně jsme ovlivňováni i vzorci v rámci rodiny, v které jsme vychováváni, ať už se jedná o rodinu úplnou či neúplnou. S popsányými společenskými faktory úzce souvisí i subjektivní faktory. Každý z nás je ovlivňován jiným způsobem. Je to dáno, jak jeho psychologickou charakteristikou, tak zdravotním stavem, pohlavím, jeho vlastní motivací, dosaženým vzděláním, ale hlavně opět rodinou a jejími vzorci chování. Nesmíme opomenout životní styl jedinců, kteří ač by chtěli žít jiným životním stylem, jejich handicap či závislost jim to neumožňuje. V prvním případě vzhledem k svému handicapu v druhém případě vzhledem ke své slabé vůli a závislosti, kterou si však „vypracovali“ zcela sami a v mnoha případech i cílevědomě a záměrně.

Současný životní styl je velmi přetechnizovaný a zcela jednoznačně se jej dotýká globalizace. Nadnárodní řetězce rozšiřují své pobočky zcela razantně do míst, kde se velmi rychle „zabydlují“ a to i díky rozmachu informačních technologií, především televize a internet. Právě internet velmi intenzivně ovlivňuje dění v rozvojových státech, které poté ve snaze se vyrovnat světu „zapomínají“ na svoje kulturní hodnoty a vzorce.

Současná společnost velmi často užívá termín konzumní způsob života, tedy konzumní způsob života, spotřebu a zábavu.²³

Nesmíme však zapomenout na výchovu ke zdravému životnímu stylu, nebo alespoň na snahu k této výchově. Tato výchova zahrnuje jak rozvíjení tělesné, psychické, ale zároveň i duchovní kultury osobnosti.

Cela nastíněná problematika vztahující se ke zdravému životnímu stylu souvisí s prevencí v sociální oblasti a to zejména v prevenci primární, tedy předcházení sociálně patologických jevů.²⁴

Důležité samozřejmě je, jak se k tomuto tématu staví celá společnost. Zda se dá hovořit o učící se společnosti či nikoliv.

„Pojem učící se společnost je relativně novým pojmem souvisejícím realizací ideje celoživotního učení.“²⁵

---

²³ MÜLHPACHR, P., *Sociální pedagogika II.*, Brno: IMS 2011, s. 154 - 155

²⁴ MÜLHPACHR, P., *Sociální pedagogika II.*, Brno: IMS 2011, s. 157

²⁵ MÜLHPACHR, P., *Andragogika*, Brno: IMS 2010, s. 33

V této společnosti je podílení se na vzdělávání brána jako samozřejmost, jako součást našeho života v celé jeho délce, tedy včetně utváření životního stylu i v době dospívání. S tím totiž souvisí osobnostní rozvoj, kdy každý z nás má si za svůj osobnostní rozvoj přejímá odpovědnost.²⁶

„Osobní příběh lidského života můžeme z hlediska sociálně pomáhajících profesí vnímat jako sociální fungování člověka, které je založené na zvládnutí sociálních úloh, životních situací a problémů života lidí. Základem sociálního bytí je střetnutí dvou stránek. Na jedné straně jsou to individuální a skupinové schopnosti lidí řešit svoje problémy a životní výzvy a na druhé straně požadavky sociálního prostředí ke způsobu řešení těchto problémů.“²⁷

---

²⁶ MÜLHPACHR, P., *Andragogika*, Brno: IMS 2010, s. 33 - 34

²⁷ BAKOŠOVÁ, Z., *Sociálna pedagogika*, Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladá letá: Bratislava 2005, ISBN 80-10-00485-5, s. 145

2. Legislativa ve vztahu k mládeži

2.1. Legislativní možnosti

Trestní odpovědnost mládeže v našem státě je upravena několika právními normami. Jako první přistupuje Trestní zákoník, zákon č. 40/2009 Sb.

„Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, je normou trestní práva, která se dělí na obecnou část, obsahující ustanovení, která jsou společná všem či více trestným činům, vymezuje základy trestní odpovědnosti, ukládání trestů a ochranných opatření, výklad používaných pojmů a zvláštní část, která obsahuje katalog trestných činů, které jsou podle příbuznosti rozděleny do 13 hlav.“²⁸

Trestní odpovědnost mládeže je dále řešena „ ... v rámci zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ze dne 25. června 2003 ...“²⁹

Tento zákon je úzce provázán s trestním zákoníkem, zákonem o sociálně právní ochraně mládeže, zákonem o rodině, občanským soudním řádem a mnoha dalšími právními normami.

„Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, nabyt účinnosti dne 1.1.2004. Účelem tohoto zákona je upravit podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoníku, opatření ukládaná za takové protiprávní činy, postup orgánů, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže. Smyslem tohoto zákona je, aby se na toho, kdo se takového činu dopustil, užilo opatření, které účinně přispěje k tomu, aby se nadále páčání protiprávního činu zdržel. Dále, aby si dle svých schopností našel společenské uplatnění, přiměřené jeho rozumovému vývoji a podle svých sil a schopností přispěl k odčinění újmy, kterou způsobil svým protiprávním činem. Je nutno podotknout, že řízení musí být vedeno tak, aby přispívalo k předcházení a zamezování páčání protiprávních činů. Tento zákon se uplatní na toho, kdo v době spáčení činu nepřekročil osmnáctý rok věku, tedy není plnoletý, a není-li stanoveno užití obecných právních předpisů. Dle

---

²⁸ SUDOLSKÁ, D., *Nový trestní zákoník*, [cit. 3.1.2013]. Dostupný z WWW: <http://www.aksudolska.cz/novy-trestni-zakonik-c-40-2009-sb/>

²⁹ KOVAŘÍK, M., *Extremismus po roce 1989 a jeho vliv na dospívající mládež*, Bakalářská práce, IMS Brno: 2011, s. 42

tohoto zákona jsou v dominantním postavení speciální soudy mládeže a samozřejmě i orgány činné v trestním řízení, kdy zároveň došlo k posílení úlohy orgánů sociálně právní ochrany dítěte a probační a mediační služby.³⁰

Mezi další možnosti, jak ovlivňovat vývoj mládeže z legislativního hlediska zahrnujeme spolupráci orgánů sociálně právní ochrany mládeže, probační a mediační služby s občanskými a zájmovými sdruženími.

„Jednotlivé subjekty spolupracují s cílem posílit výchovné působení řízení ve věcech mladistvých, včas reagovat na potřeby a zájmy dětí a mládeže, poškozených osob ale i dalších osob a subjektů dotčených trestnou činností. Ustanovení o účelu zákona o soudnictví ve věcech mládeže je zároveň základní směrnicí pro výklad a aplikaci trestního řádu, a z tohoto důvodu má rozhodující význam při používání jednotlivých ustanovení v trestních věcech mladistvých.“³¹

V tomto zákoně je taktéž uvedena jedna z mnoha definic mládeže.

„Mládež je v tomto zákoně specifikována jako děti a mladiství. Dítětem je osoba mladší patnácti let, tedy osoba, která v době spáchání činu jinak trestného nedovršila patnáctý rok věku. Mladistvým je osoba, která v době spáchání provinění dovršila patnáctý a nepřekročila rok osmnáctý svého věku. Protiprávní jednání mající znaky trestného činu, spáchané dítětem je nazýváno činem jinak trestným a protiprávní jednání mající znaky trestného činu, spáchané mladistvým se nazývá provinění“³²

Poslední právní normou o které se zmíním, ne však co do úplnosti výčtu právních norem zabývajících se mládeží, je zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, se zabývá ochranou práv dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranou oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění, a působení směřující k obnovení narušených funkcí rodin. Jeho realizaci provádí nejčastěji orgány obce a orgány obce s rozšířenou působností, ale i krajské úřady, ministerstvo a Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dítěte.³³

---

³⁰ KOVAŘÍK, M., *Extremismus po roce 1989 a jeho vliv na dospívající mládež*, Brno: 2011, s. 42

³¹ KOVAŘÍK, M., *Extremismus po roce 1989 a jeho vliv na dospívající mládež*, Brno: 2011, s. 43

³² KOVAŘÍK, M., *Extremismus po roce 1989 a jeho vliv na dospívající mládež*, Brno: 2011, s. 43

³³ Zákony online: *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí* [cit. 4.1.2013]. Dostupný z WWW:

<http://zakony-online.cz/?s149&q149=all>

2.2. Trestní odpovědnost, zánik trestnosti

Trestní odpovědnost mládeže za své činy se odvíjí od jejich věku, tedy zda se jedná o osobu o dítě, tedy osobu mladší patnácti let, mladistvou, osobu starší patnácti let či o osobu mladou dospělou, tedy starší osmnácti let. U dětí a osob mladistvých existují různá omezení a opatření, která mají vést k tomu, aby se i ten jedinec, který se dopustil protiprávního jednání znovu začlenil zpět do společnosti a stal se tak opět jejím plnohodnotným členem.

Dítě mladší patnácti let

Jak vyplývá z ustanovení § 25 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, není ten, kdo v době spáchání nedovršil patnáctý rok věku, trestně odpovědný. Přesto však u osob mladších patnácti let lze dovodit trestní odpovědnost, která vyplývá z ustanovení § 89 citovaného zákona. Zde je v odstavci prvním uvedeno, že dítě mladší patnácti let není trestně odpovědné. V odstavci druhém je uvedeno, že dopustí-li se dítě mladší patnácti let činu jinak trestného, učiní soud pro mládež opatření k jeho nápravě. Ve třetím odstavci je uvedeno, že jednání, osoby mladší patnácti let, které je jiným protiprávním činem, než je uvedeno v odstavci druhém se posuzuje a projednává podle obecných předpisů. Základním obecným předpisem pro posouzení odpovědnosti dětí mladších patnácti let je občanský zákoník.

Dítě mladší patnácti let nemůže spáchat trestný čin ani provinění dle zákona č. 218/203 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže s ohledem na nedostatek trestní odpovědnosti.

Věková hranice patnácti let je tedy důležitá pro posouzení trestní odpovědnosti a z tohoto hlediska je patrné, že před dosažením tohoto věku je zcela vyloučena trestní odpovědnost. Za jejich protiprávní jednání, nejsou trestně odpovědní a trestně postižitelní. Je však také nutno uvést, že ne každé dítě, které již dovršilo patnácti let, je rozumově a mravně vyspělé. Z toho tedy vyplývá, že u dítěte, které již sice dosáhlo patnácti let věku, avšak není pro svou nedostatečnou rozumovou a mravní vyspělost rozpoznat nebezpečnost svého jednání, nelze jednoznačně vyvodit trestní odpovědnost.

Zákon i však tuto situaci řeší a to prostřednictvím specifických opatření, soustředěných především na řešení vzniklé situace, na ochranu dítěte před negativními jevy a na vytvoření podmínek pro jeho zdárný vývoj.³⁴

Odpovědnost mladistvého

„I zde se trestní odpovědnost odvíjí od ustanovení § 25 zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Mladistvým je osoba, která v době spáchání provinění dovršila patnáctý a nepřekročila rok osmnáctý svého věku.

Nutno však upřesnit, že mladistvý, není trestně odpovědný, jestliže v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravné vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho nebezpečnost nebo ovládat své jednání. Zákon zde vymezuje tzv. podmíněnou či relativní trestní odpovědnost či přičetnost.

V období od patnáctého do osmnáctého roku věku dítěte, dochází k postupné změně tělesné a duševní povahy. Toto období lze rozdělit na tři části, tři časové úseky.

Období úplné trestní neodpovědnosti, kdy se předpokládá naprostá nezpůsobilost rozpoznávací a určovací.

Období relativní trestní odpovědnosti, kdy je trestní odpovědnost mladistvého podmíněna dosažením určitého stupně rozumové a mravní vyspělosti. Zde se jedná o tzv. podmíněnou přičetnost.

Období plné trestní odpovědnosti, ke kterému dojde překročením osmnáctého roku věku. Zde je možná trestní neodpovědnost již jen v důsledku duševní poruchy v době spáchání činu.

Pokud mladistvý není trestně odpovědný z důvodu své nepřičetnosti, je to v přípravném řízení a při předběžném projednání obžaloby důvod k zastavení trestního stíhání.

V případě, že nejsou naplněny shora uvedené skutečnosti, dopustil se mladistvý trestného činu, tedy činu nebezpečného pro společnost, jehož znaky jsou uvedeny

---

³⁴ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, C. H. Beck: Praha 2004, s. 789 -

v trestním zákoníku. Trestný čin, který je spáchaný mladistvým se nazývá provinění. V podstatě se jedná o trestný čin, který je však spáchán mladistvým.

Provinění je tedy forma delikvence mladistvých, odpovídající trestným činům dospělých a proto při posuzování jejich jednání platí trestní zákoník s výjimkami stanovenými v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže.

Za určitých podmínek však může dojít k zániku trestnosti. Jednou z možností je i účinná lítost.³⁵

Zánik trestnosti - účinná lítost

„Účinná lítost je jedna z možností zániku trestnosti a to za taxativně vymezených podmínek. Jedná se o provinění, kdy horní hranice trestu nepřevyšuje pět let, mladistvý po spáchání činu dobrovolně odstranil nebo napravil způsobený následek, anebo se o to pokusil, mladistvý svým chováním po spáchání činu projevil účinnou snahu o nápravě a čin neměl trvale nepříznivých následků pro poškozeného. Zvláštní ustanovení o účinné lítosti se vztahuje pouze na mladistvé.“³⁶

Mezi další možnosti zániku trestní odpovědnosti mladistvých je promlčení trestního stíhání. Mezi zvláštní zániky trestní odpovědnosti patří i smrt pachatele a dále milost prezidenta republiky.

„Promlčením, tedy uplynutím promlčecí doby, zaniká trestnost činu. Délka promlčecí doby je závislá na výši trestní sazby konkrétního trestného činu a činí dvacet let, patnáct let, pět let nebo tři roky. Platí, že čím závažnější trestný čin, tím delší zkušební doba. Některé zvlášť závažné trestné činy se však nepromlčují nikdy. Do promlčecí doby se nezapočítává doba, po kterou nebylo možné ze zákonných důvodů postavit před soud (např. trvajících poslanecká imunita), doba, kdy trestní řízení bylo z rozhodnutí některého orgánu činného v trestním řízení přerušeno a zkušební doba podmíněného zastavení trestního stíhání.“³⁷

---

³⁵ KOVAŘÍK, M., *Extremismus po roce 1989 a jeho vliv na dospívající mládež*, Brno: 2011, s. 45

³⁶ KOVAŘÍK, M., *Extremismus po roce 1989 a jeho vliv na dospívající mládež*, Brno: 2011, s. 46

³⁷ Trestní právo a trestní řízení srozumitelně: *Promlčení trestního stíhání* [cit. 4.1.2013]. Dostupný z WWW: <http://www.trestni-rizeni.com/vyklad-pojmu/promlцени-trestního-stihani>

2.3. Opatření ke snížení kriminality

Opatření ukládaná mladistvým bych rozdělil do dvou hledisek. Jedním hlediskem jsou opatření, která následují poté, co se jedinec dopustil protiprávního jednání v souvislosti s tím, mu jsou uložena určitá opatření. Druhým hlediskem jsou opatření vedoucí ke snížení kriminality mládeže a zde se v podstatě jedná o prevenci.

„Opatření je právním následkem provinění, která vymezuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Představují hmotněprávní formu reakce na trestnou činnost mladistvých. Mezi opatření řadíme:

- a) výchovná opatření
- b) ochranná opatření
- c) trestní opatření.

*Vedle těchto opatření patří do systému alternativní reakce na spáchaná provinění i tzv. alternativní postupy, tzv. odklony od trestního řízení. Další reakcí, mimotrestních právních následků, je náhrada škody způsobené protiprávním jednáním“.*³⁸

V rovině trestněprávních sankcí je a jejich uplatnění je řešení trestné činnosti mládeže tvořeno odstupňovaným a provázaným systémem. Posloupnost lze shrnout v tomto pořadí:

- a) pomocí odklonů od trestního stíhání
- b) výchovnými a ochrannými opatřeními
- c) alternativní trestními opatřeními
- d) trestním opatřením nepodmíněného odnětí svobody.³⁹

*„Účelem opatření vůči mladistvému je především vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj mladistvého se zřetelem k jím dosaženému stupni rozumového a mravního vývoje, osobním vlastnostem, k rodinné výchově a k prostředí mladistvého, z něhož pochází, i jeho ochrana před škodlivými vlivy a předcházení dalšímu páčání provinění.“*⁴⁰

---

³⁸ KOVAŘÍK, M., *Extremismus po roce 1989 a jeho vliv na dospívající mládež*, Brno: 2011, s. 46

³⁹ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, C. H. Beck: Praha 2004, s. 81-93

⁴⁰ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, C. H. Beck: Praha 2004, s. 93

3. Volný čas

„Volný čas (angl. leisure time, franc. le loisir), je čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život.“⁴¹

Toto je však pouze jedna z mnoha definic, kterými lze volný čas definovat. Termín volný čas se vyvíjel, tak rychle, jak se vyvíjel volný čas po obsahové stránce, tedy s dobou. V podstatě jde ale vždy o uskutečňování činností, které se dějí dobrovolně.

„Volný čas a systém jeho aktivit a institucí je dynamickou a málo ustálenou, mimořádně nadějnou a současně rizikovou oblastí života současného člověka.“⁴²

„Volný čas je doba, která nám zbývá po splnění povinností. Je to oblast naší svobodné volby. Zahrnuje činnosti, které vykonáváme dobrovolně, rádi, přinášejí nám uspokojení.“⁴³

Pod pojem volný čas je možno zahrnout zábavu, odpočinek, zájmovou činnost a vzdělávání, rekreace, dobrovolnou prospěšnou činnost, ale i čas, který je s těmito aktivitami spojený. Nespádají sem však činnosti spojené s biologickými potřebami jako je spánek, jídlo, zdravotní péče a hygiena. Zvláštností volného času mládeže je pedagogické ovlivňování a to z důvodu výchovných. Je však nutné, aby toto ovlivňování bylo nenásilného charakteru, účast na zájmových činnostech byla nenásilná a dobrovolná. Děti mají dostatek volného času a společnost by měla mít zájem na tom, jak tráví svůj volný čas.⁴⁴

Důležitým, nikoliv jediným ukazatelem našeho života je způsob, jakým využíváme svůj volný čas. Každý z nás má svůj žebříček hodnot, který je vytvářen v souvislosti jeho způsobu života, tedy životního stylu. Vše je v podstatě odvislé od hodnotové orientace člověka. Jedná se v podstatě o vyjádření protikladu mít či být. Jinak řečeno, mít a opatrovat materiální předměty nebo zažívat velké množství zážitků, aniž se z nich stane prožitek, nebo intenzivním prožíváním skutečnosti bez ohledu na ekonomickou náročnost podnětu.⁴⁵

---

⁴¹ HOFBAUER, B., *Děti, mládež a volný čas*, Praha: PORTÁL 2004, s. 13

⁴² HOFBAUER, B., *Děti, mládež a volný čas*, Praha: PORTÁL 2004, s. 11

⁴³ PÁVKOVÁ, J., *Pedagogika volného času*, Praha : PORTÁL 2008, s. 31

⁴⁴ PÁVKOVÁ, J., *Pedagogika volného času*, Praha : PORTÁL 2008, s. 34

⁴⁵ PÁVKOVÁ, J., *Pedagogika volného času*, Praha : PORTÁL 2008, s. 29

Volný čas, resp. zařízení, která jej organizují jsou negativně ovlivňována ekonomickými problémy, které jsou závislé od dané oblasti, regionu či kraje. Dále jsou volnočasového aktivity záporně ovlivňovány podmínkami v nichž mládež vyrůstá. Dochází k rozevírání imaginárních nůžek spočívajících mezi potřebou a uspokojováním této potřeby. Každodenně na mládež působí dění v rodině, tedy stav a klima v rodině v níž žijí. Právě v rodině dochází v první fázi, k vyplňování volného času aktivitami, které může ovlivňovat a podněcovat. V další fázi se jedná o již zmíněná volnočasová zařízení kde dochází, v případě dostatečných ekonomických podmínek, k realizaci těch aktivit, které není možné realizovat v rámci rodiny. Zpravidla zde dochází k uspokojování potřeb ze strany vrstevníků a to především v souvislosti s pronikáním do různých oblastí a do větší hloubky.⁴⁶

Volný čas můžeme definovat „jako čas, kdy člověk nevykonává žádnou činnost pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život.“⁴⁷

Můžeme tedy konstatovat, že se jedná v podstatě o ten čas, který trávíme plněním svých přání, tužeb a cílů, které si plníme bez ohledu na čas, kdy mají být splněny a tento si určujeme zcela dobrovolně a sami v době, kdy sami uznáme za vhodné a smysluplné. Jedná se o čas, který je samozřejmě součástí života každého z nás.

Jednou z mnoha negativních náplní volného času je bezesporu sledování televize. Je na místě konstatovat, že pro mnohé z nás je to zdroj důležitých informací, ale nesmíme však zapomenout, že na druhou stranu je dítě negativně ovlivňováno, dá se říci až masírováno reklamou a dále brutálními filmy, mnohdy opravdu až za hranou etiky. Ničí fantazii, tvořivost a manipulují zdravou myslí dítěte již v zárodku. Přesto je televize v podstatě dalším členem rodiny a to jak v kladném, tak v záporném slova smyslu.⁴⁸

---

⁴⁶ PÁVKOVÁ, J., *Pedagogika volného času*, Praha : PORTÁL 2008, s. 192 - 193

⁴⁷ KRAUS, B., SÝKORA, P., *Sociální pedagogika I.*, Brno: IMS Brno 2009, s. 50

⁴⁸ HAJNÝ, M., *O rodičích, dětech a drogách*, Praha: Grada 2001, s. 98

3.1. Funkce volného času

Z hlediska funkcí volného času dělíme volný čas především na funkci relaxační, rekreační a rozvojovou. Tím však nedošlo k vyčerpání všech funkcí volného času. Volný čas sám o sobě plní řadu dalších funkcí ve vztahu ke společenskému systému. I zde dochází k inovacím a tedy k rozšiřování funkcí volného času. Je nutné si uvědomit, že funkce volného času, ať už je její význam jakýkoliv, je pro společnost důležitá a proto je nutné podmínky pro rozvoj a vytváření podmínek pro naplňování funkcí volného času.⁴⁹

Volný čas má v životě každého z nás svoji funkci a význam. Volný čas a některé jeho funkce jsou důležité vzhledem ke kvalitě života. Mezi základní funkce volného času patří:

- **kompenzace** (neúspěchy a nezdary můžeme vykompenzovat ve volném čase)
- **komunikace** (v rámci volného času se učíme komunikovat s ostatními lidmi)
- **regenerace** (dochází k obnově fyzických a psychických sil)
- **rekreace** (obnova duševních sil)
- **kontemplace** (v podstatě jde o uzavření se v sobě a zároveň otevření se světu),
- **vzdělání a poznávání nového** (získávání nových znalostí a poznatků)
- **kultivace** (zdokonalení sebe sama)
- **formativně výchovná** (u dětí z pohledu socializace je to každá aktivita)
- **kompenzačně rekreační** (prosazování formativně výchovné funkce prostřednictvím zábavné činnosti).

Způsob trávení volného času se neustále mění a to zejména ve spojení s velmi rychlým vývojem informačních technologií a vznikem a rozmachem nových médií. Jedná se především o počítače a s nimi spojenou celosvětovou síť internet a mobilní telefony. V poslední době se jedná zpravidla o chytré telefony. Tyto technologie a média mění charakter trávení volného času, zejména ve vztahu komunikace a vnímání ve volném čase. Dochází k poměrně značným a rychlým proměnám volného času, kdy rozšířením možností pro uplatnění netradičního pojetí a přístupu, které mohou reagovat na dané podmínky a potřeby. Volný čas však také vytváří prostor pro nebezpečné vlivy, které se mohou projevit jako nebezpečné a nežádoucí.

---

⁴⁹ SAK, P., *Mládež na křižovatce*, Praha: Svoboda Servis: 2004, s. 59

Volný čas, jako nedílná součást vývoje dítěte, ale i mladého člověka, se na něm může podepsat pozitivně i negativně. Při trávení volného času, který není organizován, mladí lidé svým jednáním ohrožují sami sebe, avšak i druhé, např. experimentováním s drogami, šikanou, překračováním zákonným norem, krádežemi, agresivitou. V první řadě má na utváření životního stylu vliv rodina a rodiče. Dalšími činiteli ve volném čase mohou být vrstevnické skupiny, ale i hromadné sdělovací prostředky.

Volný čas vytváří k výchově velmi dobré podmínky. Vhodně organizovaný volný čas umožňuje nepřímé výchovné působení, kdy si toho nejsou děti vědomy. Podmínkou, aby bylo toto nepřímé působení účinné, je jeho nenásilnost, pestrost, přitažlivost a dobrovolnost.

„Výchovným cílem pedagogiky volného času je zamezit výskytu nežádoucích forem chování ve volném čase (agresi, delikvenci a zneužívání návykových látek) způsobených nudou a „vakuum“ ve volném čase.“⁵⁰

Volný čas je důležitý pro prevenci, neboť díky volnému času lze do jisté míry předejít směřování jedince rizikovým faktorům prostředí. V podstatě jde o účinnou podporu prevence nežádoucích jevů.⁵¹

---

⁵⁰ Základní pojmy a kategorie z oblasti pedagogiky, Brno: IMS Brno 2003, s. 37

⁵¹ KRAUS, B., SÝKORA, P., *Sociální pedagogika I.*, Brno: IMS Brno 2009, s. 53 - 55

3.2. Vrstevnické a sociální skupiny

Vrstevnické skupiny lze v podstatě charakterizovat jako skupiny, kde jsou členové „spojení“ věkově, ale i názorově. U sociální skupiny se jedná o „spojení“ názorové, kdy oproti vrstevnické skupině, zde absentuje věková blízkost.

Mladí lidé mají značnou potřebu prožívat svůj volný čas ve skupině vrstevníků. Jedná se vlastně o přirozenou potřebu, sdružovat se do přátelských skupin. Tyto skupiny vrstevníků napomáhají jedincům přijímat pozitivní, ale bohužel i negativní osobnostní charakteristiky a tím dotvářet jejich osobnost.⁵²

Vliv názorů stejně starých dětí nebo dospívajících, stejně jako snaha se jim vyrovnat, překonat je nebo upoutat jejich pozornost, jsou nepochybně jedním z mnoha faktorů na tom, že se dítě dostane na „šikmou plochu“. Vliv vrstevníků či kamarádů, případně členů sociálních skupiny je na dítě v době dospívání značný. Dítě se je snaží napodobovat nebo je předstihnou, případně se od nich lišit. Pokud tito vrstevníci či členové sociálních skupin žijí rizikově, nebo rizikovým životním stylem, jsou velkým nebezpečím pro dítě a jeho další vývoj. Ze strany vrstevníků je vytvářen velmi silný tlak, který se projevuje tak, že se dítě snaží mezi vrstevníky snaží dosáhnout dobrého postavení a k tomu hledá jakékoliv cesty, aby tohoto dosáhlo. Ohroženo je především dítě, které si není jisto samo sebou.⁵³

Pro dnešní dobu je typická neznalost rodičů vrstevníků mezi sebou. To souvisí i s vzájemnou odtaživostí, která plyne z respektu k soukromým záležitostem cizí rodiny. Rodiče mohou patřit k výrazně odlišným společenským vrstvám a dle „příslušnosti“ té dané společenské vrstvy byl jedinec vychováván a dle „svých“ představ poté tento jedinec ovlivňuje i vrstevníky a členy sociálních skupin. Podstatou toho, že se nechá jedinec ovlivnit je zpravidla jeho nízké sebevědomí. Ovlivnitelnost názory skupiny se rovná touze jedince patřit do té dané konkrétní skupiny. Pocit vlastní hodnoty se vytváří na základě reakcí okolí, které v podstatě dává najevo, jak jedince vnímá. Dospívající jedinec se snaží žít dle svých myšlenek, idejí či pravidel a je velmi citlivý na pravdu. Mnohdy jsou však jejich životní zásady v rozporu se společenskými normami a

---

⁵² NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., *Kriminologie*, Praha: ASPI Publishing 2004, s. 385

⁵³ HAJNÝ, M., *O rodičích, dětech a drogách*, Praha: Grada 2001, s. 56

hodnotami. Nejhorší „partou“ pro jedince je benevolentní přístup většiny společnosti a dále vliv reklamy.⁵⁴

Velmi významnou roli vytváří kontakt jedince s přáteli a kamarády. Mládež si vzájemně pomáhá a hraje tak zcela zásadní roli aktuálního či potencionálního zdroje podpory a pomoci při řešení svých problémů.⁵⁵

Ve skupinách však dochází k utváření tzv. skupinových norem. Tyto normy v podstatě charakterizují povahu té dané konkrétní skupiny, její cíle, práva a povinnosti, přípustné či nepřípustné chování. Tyto normy nejsou přesně definovány. Jedná se o jakýsi vzorec chování, které se očekává nebo naopak neočekává, tedy chování, které je pro danou společnost či kulturu přijatelné nebo naopak. Základními normami jsou konformismus, solidarita a standart. Každá taková skupina vyvíjí na svého člena skupinový tlak, který nutí jedince být konformní. Nekonformní členy skupina odmítá. Toto odmítání se děje dle vzorce, čím větší soudržnost skupiny, tím více tato skupina inklinuje k odmítání nekonformních členů. Určitá míra tolerance je tedy závislé i od soudržnosti a sounáležitosti skupiny. Dalším charakteristickým rysem každého člena skupiny je prestiž jedince. Míra prestiže koresponduje s vlastnostmi jedince, jeho uplatnění ve skupině a s tím spojená pozice a status jedince ve skupině.⁵⁶

„Současný vývoj volnočasových aktivit dětí a mládeže není příliš pozitivní. Prohlubuje se spíše pasivita, konzumnost a nenáročnost aktivit. Snižuje se frekvence aktivit. Pouze jedna aktivita má každodenní frekvenci. Jedná se o sledování televize. Mezi týdenní aktivity, patří poslech hudby, četba časopisů, schůzky s přáteli a nicnedělání. Měsíční frekvenci většinou mají návštěvy restaurací a kaváren, aktivní sportování, návštěva diskoték, kina, večírky, turistika, studium a mimoškolní vzdělávání.“⁵⁷

---

⁵⁴ HAJNÝ, M., *O rodičích, dětech a drogách*, Praha: Grada 2001, s. 61 - 63

⁵⁵ NOVOTNÝ, J., *Psychologie zdraví a duševní hygiena pro sociální pedagogy*, Brno: IMS 2009, s. 65

⁵⁶ VYKOPALOVÁ, H., *Vybrané kapitoly ze sociální psychologie v kontextu komunikace*, Olomouc: UP Olomouc 2001, s. 177 - 187

⁵⁷ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: *Volný čas a prevence u dětí a mládeže*, Praha: 2002, s. 6

3.3. Vliv volného času na kriminalitu

V předešlých kapitolách jsem uvedl, že v případě, že není volný čas organizován, může dojít k tomu, že se mládež dostane na pomyslnou nakloněnou rovinu a může dojít k tomu, že mládež začne experimentovat.

K tomuto dochází zejména z důvodu nedostatečně připraveného rodinného zázemí, tedy připraveností či nepřipraveností rodičů na výchovné poslání, případně nedostatku času ze strany rodičů.⁵⁸

Každá lidská činnost je něčím nebo někým motivována. Motivace je v podstatě uspokojování svých vlastních potřeb, přání, zájmů, hodnot a tužeb. Hodnotová orientace a hodnoty umožňují uspokojování potřeb a zájmů a tak hodnotově orientují činnost člověka k dosažení svého cíle.⁵⁹

Ne jinak je tomu i u volného času, kde je nutné motivovat jedince kladným směrem a naopak negativní motivace předcházet a to především organizováním volného času. Je však nutné mít na paměti, aby toto organizování volného času bylo nenásilné. Snažit se o to, aby samo dítě si našlo „cestu“ ke konkrétnímu cíli, kam jej směřuje rodič, tedy aby to bylo rozhodnutí jedince, resp. aby byl jedinec vnitřně přesvědčen o tom, že se k tomu danému konkrétnímu kroku rozhodl sám, nikoliv, že bylo rozhodnuto za něj. Z předchozích kapitol je zřejmé, že vliv volného času na kriminalitu je mimo jiné závislý na vlivu rodiny, ale také vrstevníků. Svou roli zaujímají vzdělávací instituce a samozřejmě televize a rychle expandující informační technologie a s ní spojené různé sociální sítě. Na těchto sítích je jedinec zcela anonymní a jej ovlivňován taktéž zcela anonymními lidmi, kteří nemusí být vždy vrstevníky a ne vždy mají jen ty pozitivní či kladné cíle a úmysly.

„Každý člověk je od narození členem mnoha skupin, jejichž tlaku je neustále vystavován.“⁶⁰

Trávení volného času, stejně jako výchova, vzdělání a jejich rozvoj souvisejí s již zmiňovaným technologickým rozvojem, ekonomickým rozvojem, změnami politického systému, s vývojem kultury, společenských norem a s vývojem vědy, s demografickým

---

⁵⁸ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., *Kriminologie*, Praha: ASPI Publishing 2004, s. 392

⁵⁹ VYKOPALOVÁ, H., *Vybrané kapitoly ze sociální psychologie v kontextu komunikace*, Olomouc: UP Olomouc 2001, s. 7 - 8

⁶⁰ MARTÍNEK, Z., *Agresivita a kriminalita školní mládeže*, Praha: Grada 2009, s. 72

vývojem a samozřejmě se změnou povahy rodiny a úlohou vrstevnických skupin. Tento výčet není zdaleka kompletní a lze jej neustále rozšiřovat.⁶¹

Základem trávení volného času mládeže je především pasivní příjem hodnot a různých informací, především ze sdělovacích prostředků. V průběhu dospívání a zrání dochází u jedince ke změnám volnočasových aktivit a to v souvislosti se změnou sociální pozice, změnou sociální role či přesunem do další životní fáze. Ke změnám u mládeže dochází relativně rychle. Volnočasové aktivity mládeže se vyvíjí dle věku jedince, když se však nejedná o jediné kritérium. Dalšími kritérii jsou pohlaví a vzdělanost skupin. V současné, moderní společnosti masové kultury, vystupují na povrch produkty společnosti volného času, které mají za úkol zabavit skupiny či masy neschopné smysluplných aktivit, jednání či konání, ale zároveň i odčerpat finanční prostředky.⁶²

„Toto je odvrácena strana společnosti volného času, zabavit místo rozvíjet, zabít čas místo seberealizovat se. Aby se nerozvíjela tato tvář společnosti volného času je třeba, aby společnost preferovala rozvíjení aktivit ve volném čase dětí a mládeže. Vrchol v množství volnočasových aktivit jedince je kolem 17 let, pak již následuje redukce a ochuzování.“⁶³

„Kvalitní náplň volný pro volný čas se samozřejmě nevyřeší všechno, ale když má dítě nabídku pestrou a má šanci, že v něčem z toho bude úspěšné, zmenšuje se pravděpodobnost, že něco zničí, že někoho zmlátí, že se opije nebo že sáhne po drogách, A nebo je pravděpodobnost o hodně menší.“⁶⁴

---

⁶¹ KRAUS, B., SÝKORA, P., *Sociální pedagogika I.*, Brno: IMS Brno 2009, s. 38 - 39

⁶² SAK, P., *Mládež na křižovatce*, Praha: Svoboda Servis 2004, s. 59 - 72

⁶³ SAK, P., *Mládež na křižovatce*, Praha: Svoboda Servis 2004, s. 72

⁶⁴ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, *Volný čas a prevence u dětí a mládeže*, Praha: 2002, s. 6

4. Kriminalita mládeže

4.1. Příčiny (etiologie) kriminality mládeže

Pokud se zabýváme příčinami kriminality mládeže je nutno přihlížet k biologickým základům každého z nás, tedy každého daného konkrétního jednotlivce. Každý jedinec má určitou hranici svých biologických možností, která je spojena s jeho socializačním vývojem. Jedna z možných příčin kriminality mládeže může být i dědičnost inteligence, která může ve spojení s nevhodným výchovným působením může vést k nevhodnému chování a poté přerůst až do trestné činnosti. Další možnou příčinou jsou též biologické anomálie či odlišnosti poznamenávající vzhled člověka nebo jeho zdravotní stav.

Kriminalita mládeže je často páchána též pod vlivem určitých životních stylů, ať už se jedná o asociální či antisociální životní styl. Páchání trestné činnosti ve skupině dodává jedince vnitřní „sílu“ a přesvědčení, neboť odpovědnost za činy se přesouvá na vůdce skupiny, nebo zaniká pod vlivem „kolektivního“ rozhodnutí. Nápady jsou pod tlakem skupiny či vrstevníků realizovány impulzivně a nápady jsou nedomyšlené. Ještě horší je páchání trestné činnosti na základě vzorů, které poté vedou k závislosti jakéhokoliv druhu. Jedince, který je v podstatě stále ještě ve vývinu, nedokáže dostatečně fundovaně posoudit své jednání, resp. následky, které vyvstanou na základě jeho jednání. Zpravidla právě závislost, ať už se jedná o alkoholismus, gamblerství, toxikomanie členství v sektách či prostituce vede ke kriminalitě mládeže.⁶⁵

Chování jedince se začíná profilovat v první řadě již v rodině. Můžeme konstatovat, že rodinné zázemí, které je nestabilní je zdrojem pro kriminální jednání dorůstajícího jedince. Při socializaci má nezastupitelnou roli jak matka, tak otec, vlastně celá orientační rodina. Je důležité, jak je rodina kvalitativně založená, zda je schopna uspokojovat potřeby jedince v průběhu jeho růstu a vývoje. Zcela zásadní pro socializaci jedince je úplnost rodiny. Absence jednoho z rodičů bývá velmi často spojována s neadekvátním sociálním vývojem jedince, neboť jeden z rodičů nedokáže dostatečně suplovat roli druhého z rodičů. Obdobně je tomu v případě příchodu nového člena rodiny, resp. nového partnera. Jedná se o velmi zátěžovou situaci, a o to více,

---

⁶⁵ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., *Kriminologie*, Praha: ASPI Publishing 2004, s. 386 - 389

jestliže se jedná o člověka s trestní minulostí, který se tak stává de facto negativním vzorem pro dospívajícího jedince.

Další možnou příčinou kriminality mládeže je nedocení rodičovských schopností, resp. nezvládnutí role rodiče. Ať už se jedná o nezvládnutí své rodičovské role z důvodu zdravotních, mentálních, vzdělanostních či z hlediska toho, že dítě vyrůstá v tzv. ekonomickém nadbytku. Zde potom hovoříme o tzv. „zlaté mládeži“, která se cítí nedotknutelná, nudí se a vyhledává neobvyklé situace za každou cenu. Právě z důvodu pocitu nedotknutelnosti a beztrestnosti může jedinec lehce sejít na „šikmou plochu“ a poté začít páchat trestnou činnost.

Vrstevníci jako skupina stejně věkově posuzovaných jedinců, se stejnými nebo podobnými cíli jsou další možnou příčinou páchaní trestné činnosti. Právě vrstevníci jedince povzbudí ve chvílích, kdy se mu nedostává povzbuzení od rodiny. Zde jedinec nachází své uplatnění. Je však pod velkým negativním tlakem skupiny vrstevníků, kdy je nucen, aby se zavděčil mnohdy páchat i trestnou činnost, která nezřídka bývá podmínkou členství ve skupině, či mezi vrstevníky.

Další možnou příčinou kriminality mládeže je nedostatečně organizovaný volný čas. Dospívající jedinec se nudí a tuto nudu zahání okamžitými impulsy, které mnohdy bývají za hranou zákona.⁶⁶

Z hlediska dělení kriminality mládeže, lze tuto rozdělit, na kriminalitu mládeže páchanou mládeží a kriminalitu páchanou na mládeži. Ve své podstatě jsou obě „varianty“ špatné. Příčiny obou variant nejsou, dle mého názoru, zase až tak odlišné. „Varianta“ do které je dospívající jedinec zařazen, je dána tím, zda je ve skupině dominantní, tedy vůdce, či zda se jedná o jedince na pokraji skupiny, který je terčem posměchu a výčitek.

---

⁶⁶ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., *Kriminologie*, Praha: ASPI Publishing 2004, s. 390 - 399

4.2. Vliv rodiny na kriminalitu

Obecně je známo, že jedním ze základních vlivů, který ovlivňuje jedince při jeho vývoji je jednoznačně jeho rodina. Především je to rodina nukleární, tedy rodina, která je tvořena rodiči a dětmi a dále orientační, tedy rodina v které jedinec vyrůstá. Nesmím ale zároveň opomenout rodinu rozšířenou, tedy blízké příbuzné. Všechny shora uvedené typy rodiny mají vliv na jedince při jeho vývoji.

„Nepřítomnost mužského či ženského vzoru je často spojována s neadekvátním sociálním vývojem mladého člověka, neboť málokdy se osamocnému rodiči podaří suplovat roli chybějícího rodičovské postavy.“⁶⁷

Nedostatek vzoru a přítomnost druhé osoby obecně, která se podílí na rodinném životě a jeho organizování, tedy organizování volného času nebo trávení volného času s dětmi ze strany ať už jednoho nebo obou rodičů, má samozřejmě negativní vliv na vývoj dítěte.

*„Kriminalita mladých bývá často páchána též **pod vlivem** (či přímo subjektivně pocíťovaným diktátem) určitých **asociálních či antisociálních módních životních stylů**. Z hlediska kriminální kariéry mladého člověka jsou zvláště nebezpečné vzory chování, jež uvádějí mládež do různých druhů **závislostí**.“⁶⁸*

Současná rodina se poměrně často izoluje od ostatních členů společnosti a poté dochází k izolovanosti rodiny, tedy uzavření od okolního světa, a poté k procesu dezintegrace. Rodiče si často vytvářejí vedle rodinného života, ještě další „život“ a děti zůstávají odkázány pouze samy na sebe, kdy posléze začínají žít svůj vlastní život a dochází k tzv. **atomizaci života v rodině**.

Chování mladého člověka, a to jak asociální, tak antisociální, souvisí s poruchami rodinného prostředí. Lze vyvodit závěr, že nestabilní rodinné zázemí vytváří předpoklady pro kriminální kariéru dítěte.⁶⁹

„Nepříznivý vývoj může zahájit například to, že rodiče začnou po několika letech svěřovat svému dítěti nejen nadměrnou odpovědnost – ale i svobodu.“⁷⁰

---

⁶⁷ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., *Kriminologie*, Praha: ASPI Publishing 2004, s. 393

⁶⁸ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., *Kriminologie*, Praha: ASPI Publishing 2004, s. 386

⁶⁹ KRAUS, B., *Základy sociální pedagogiky*, Praha: Portál 2008, s. 83 - 86

⁷⁰ HAJNÝ, M., *O rodičích, dětech a drogách*, Praha: Grada 2001, s. 29

Opakem je dostatečné sebevědomí, které dospívající jedinec získá od rodiče a z jeho vztahu k němu. Role rodiče pro zdravý vývoj jedince, zejména v zapojení obou, tedy i otce do péče o děti je velmi důležitá z důvodu absence velkých výchovných problémů.⁷¹

Kvalita vztahu s rodiči je pro vývoj jedince velmi důležitá z hlediska vytváření vlastní hodnoty a síly vlastního já. Má větší význam než kvalita vztahu s vrstevníky. Pokud v rodině převládá vstřícná atmosféra, je možné zde vyjadřovat svoje názory, při kterých dojde i na konflikty, mohou i tyto konflikty mít pozitivní smysl. Z hlediska vývoje jedince je důležitý i rodičovský styl výchovy. Zejména autoritativní styl je důležitý z hlediska podpory prosociální orientace ve vztazích ke kamarádům a přátelům. Rodiče, kteří se postaví proti vrstevnickým vztahům jedince, zpravidla jen směřování na vrstevníky jen posílí.⁷²

Dospívající jedince může být negativně ovlivněn i citovým chladem rodičů, nebo naopak nadměrnou péčí a ochranou. Delikventní chování dospívajícího jedince vede k prohloubení komunikačních bariér a dalšímu odmítání ze strany subjektivně vnímaných osob. Zpravidla je vyústěním uvedených problémů v rodině odmítnutí dospívajícího jedince ze strany rodiny, kdy zodpovědnost je posléze přenesena na výchovné instituce.⁷³

„Dítě je deliktně způsobilé v závislosti na rozumové a mravní vyspělosti. Nastupuje tzv. solidární odpovědnost dítěte společně s další osobou za škodu. Zpravidla jsou odpovědni rodiče či jiní zákonní zástupci dítěte, kteří mají povinnost podílet se na výchově.

Dítě není deliktně způsobilé – odpovědnost za následek protiprávního činu dítěte nesou plně rodině nebo zákonní zástupci (rodiče, pěstouni, osvojitelé, osoby, kterým byly děti svěřeny do výchovy, poručník, právnické osoby – škola, učiliště, léčebná zařízení apod.), osoby, které nad dítětem mají povinnost vykonávat dohled. Tato odpovědnost je založena na presumci zavinění.“⁷⁴

---

⁷¹ HAJNÝ, M., *O rodičích, dětech a drogách*, Praha: Grada 2001, s. 76 - 78

⁷² MACEK, P., *Adolescence*, Praha: Portál 2003, s. 119 - 120

⁷³ SMÉKAL, V., *Utváření a vývoj osobnosti*, Brno: Barristar & Principal 2002, s. 118 - 119

⁷⁴ Úřad služby kriminální policie: *Zákon 218/2003 Sb.* [cit. 31.1.2013]. Dostupný z Intranetu PČR: http://datauskpv.pcr.cz/texty/zakony/zakon_218_2003.htm#osoby_mladsi_15_let_a_je_jich_deliktne_zpusobilost

4.3. Závislosti

„Závislost je stav, kdy někdo je podmíněn nějakou okolností nebo situací, kterou potřebuje (nebo si myslí že ji potřebuje) ke své existenci. Závislost jako taková pak přináší únik (např. při požití alkoholu nemyslí dotyčný člověk na věci, které ho sužují).“⁷⁵

„Závislost na návykových látkách je choroba vyvolaná opakovaným užíváním určité chemické matérie (drogy) s psychoaktivními účinky. Pro počáteční příjemné působení jsou drogy postiženými vyhledávány a zneužívány i přesto, že v dalších stadiích konzumace poškozují psychicky, fyzicky a sociálně.“⁷⁶

*„**Patologická závislost** – týká se závislosti na látkách (**alkoholová závislost a nealkoholová závislost**), na procesu (**workoholismus, patologické hráčství**) a na člověku (různé sekty, extremistické skupiny, **fotbalové chuligánství**).“⁷⁷*

V této části své diplomové práce se pokusím nastínit část závislostí, které mohou a zcela určitě ovlivňují dospívající mládež. Nejedná se zcela určitě o plný výčet závislostí. Tyto závislosti jsem rozdělil jsem do několika skupin:

1. ilegální drogy
2. společensky tolerované drogy
3. patologické hráčství - gambling
4. závislost na počítači

O drogách hovoříme velmi často jako o dvou velkých kategoriích – tzv. legálních, t.j. sociálně akceptovaných, případně tolerované drogy, kterých konzumace není v rozporu s platnými zákony a o nelegálních, které jsou nebezpečnější.

Drogovou závislostí označujeme vztah k drogám, který je charakteristický svojí nekontrolovanou touhou indikovat drogu do organismu a to jakýmkoliv způsobem.⁷⁸

---

⁷⁵ Wikipedia: otevřená encyklopedie [cit. 31.1.2013]. Dostupný z WWW:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Z%C3%A1vislost>

⁷⁶ MAZÁNKOVÁ, I., *Typologie výchovných potíží*, Brno: IMS 2004, s. 23

⁷⁷ ZOUBKOVÁ, I., *Kriminologický slovník*, Dobrá Voda: Aleš Čeněk 2001, s. 132

⁷⁸ ONDREJKOVIČ, P., *Sociálna patológia*, VEDA: Bratislava 2001, ISBN 80-224-0685-6, s. 161

Ilegální drogy

Mezi ilegální drogy řadíme drogy, jak z názvu vyplývá ty látky, které nejsou v České republice povoleny. Patří sem marihuana, hašiš, amfetaminy, opiáty a halucinogeny.

„Droga (pochází z arabského „durana“ s původním významem léčivo). Podle stanoviska Světové zdravotnické organizace z roku 1969 je za drogu pokládána jakákoli látka, která je-li vpravena do živého organismu, může pozměnit jednu nebo více jeho funkcí.“⁷⁹

V současnosti hovoříme-li o drogách, myslíme zpravidla ty látky, které jsou uvedeny v mezinárodně přijatých seznamech omamných a psychotropních látek (zák. č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, v platném znění).

Drogová závislost je zpravidla psychický a někdy také fyzický stav, který vyplývá z vzájemného působení mezi živým organismem a drogou, charakterizovaný změnami chování a dalšími reakcemi, které nutí jedince drogu brát stále častěji pro její psychické a fyzické účinky.⁸⁰

„Psychická závislost je duševní stav vzniklý podáváním drogy a projevuje se různým stupněm potřeby drogu aplikovat.“⁸¹

„Fyzická závislost je stav organismu vzniklý zpravidla dlouhodobým a častým podáváním drogy. Je to vlastně stav chronické otravy organismu.“⁸²

Požíváním drogy organismus zahrnuje tuto drogu jako součást sebe sama a potřebuje ji pro látkovou výměnu. Je-li přísun drogy přerušeno, přicházejí abstinenční příznaky. V případě psychické závislosti, závislý člověk nedokáže vystupňovat touhu, není schopen prožívat svou extázi a jeho chování je směřováno k získání nové drogy. Drogu se snaží získat za každou cenu, a to v mnoha případech právě protiprávním jednáním.⁸³

„Droga je každá chemická nebo přírodní látka, která mění tělesný nebo duševní stav člověka a vyvolává psychickou a/nebo tělesnou závislost.“⁸⁴

---

⁷⁹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., *Kriminologie*, Praha: ASPI Publishing 2004, s. 354

⁸⁰ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., *Kriminologie*, Praha: ASPI Publishing 2004, s. 354

⁸¹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., *Kriminologie*, Praha: ASPI Publishing 2004, s. 354

⁸² NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., *Kriminologie*, Praha: ASPI Publishing 2004, s. 354

⁸³ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., *Kriminologie*, Praha: ASPI Publishing 2004, s. 354

⁸⁴ PÖTHE, P., *Dítě v ohrožení*, Praha: G plus G 1999, s. 173

Společensky tolerované drogy

Do této skupiny řadíme látky, které nejsou zakázané, ale jedná se o látky, které samy o sobě ničí naše zdraví a vyvolávají závislost na těchto látkách. Mezi zcela jednoznačně společensky tolerované drogy řadíme alkohol a tabák. I zde platí, že se jedinec zpravidla orientuje dle svého vzoru, tedy dle toho v jaké rodině vyrůstá a kdo je pro něj vzorem.

Příznaky užívání těchto drog jsou obdobné jako u ilegálních drog a to jak po stránce psychické, tak fyzické. Následky společensky tolerovaných drog však nejsou tak fatální, jako v případě drog ilegálních.

Jsem přesvědčen, že je otázkou času, kdy část ilegálních drog bude uzákoněna a „přesunuta“ do společensky tolerovaných drog. Jako příklad bych uvedl marihuanu pro léčebné účely a to za takových podmínek, za jakých je v současné době zákon projednáván. Na toto téma se dívám spíše skepticky. Důvod je prostý, český člověk je člověk velice chytrý a vždy si najde nějakou „cestičku“, jak obejít zákonná ustanovení a získat drogu i pro další, než léčebné účely.

„Na udržení rovnováhy regulační (homeostázy) musí ovšem společnost neustále vynakládat potřebné úsilí a materiální prostředky.“⁸⁵

Patologické hráčství – gambling

„Porucha spočívá v častých opakovaných epizodách hráčství, které dominují v životě subjektu na úkor sociálních, materiálních, rodinných a pracovních hodnot a závazků. Lidé trpící touto poruchou mohou riskovat své zaměstnání, velmi se zadlužit a lhát nebo porušovat zákon, aby získali peníze nebo unikli placení dluhů.“⁸⁶

Hráčství je v lidské společnosti známé od nepaměti a je tak staré, jako je lidstvo samo. Dříve se jednalo především o karetní hry a hry v kostky. V posledních letech se změnou sociálních a ekonomických poměrů ve společnosti (v současné době i vlivem hospodářské krize) a s mohutným celosvětovým nástupem techniky (počítače, hrací a

---

⁸⁵ SKÁLA, J. *Závislost na alkoholu a jiných drogách*, Avicenum: Praha 1987, s. 142

⁸⁶ Sociální práce: *Patologické hráčství* [cit. 3.1.2013]. Dostupný z WWW: <http://socialni-prace.webnode.cz/patologicke-hracstvi/>

výherní automaty), změnila forma těchto her a nebyvalou měrou vzrostl i počet lidí závislých na hraní, tzv. gamblerů.

S příchodem demokracie po sametové revoluci a s celkovým uvolněním atmosféry vyrostly v naší republice desítky heren. Hrací a výherní automaty můžeme však z komerčních důvodů nalézt prakticky všude.

Dovolím si tvrdit, že závislost na hracích a výherních automatech byla a je až na mizivé výjimky i doménou mužů. Z hlediska věkového rozvrstvení lze konstatovat, že spektrum je velmi široké, od školáků až po šedesátileté i starší seniory. S gamblerstvím zcela jistě poté souvisí i alkoholismus, neboť automaty jsou více méně umístovány do restaurací, barů, vináren a dalších míst, kde je alkohol podáván. S oběma uvedenými nešvary jde ruku v ruce i páchání trestné činnosti, zpravidla majetkové trestné činnosti. Tato závislost je v poslední době velmi riziková a to nejen pro dospívající mládež.

Po pomoci volají, případně jí vyhledávají obvykle až lidé, kteří se ocitli v krizové situaci, zpravidla až na samém „dně.“

Do této relativně nové skupiny závislostí řadíme především hraní na výherních a loterijních automatech, které zejména v poslední době je velmi rizikové a to nejen pro dospívající mládež.

Závislost na počítači

Tato skupina závislosti je taktéž relativně nová. Nazval jsem ji závislost na počítači, i když to není zcela přesné. Závislost na počítači je totiž možno rozdělit na závislost na počítači jako takovém, zejména hraním her a to jak na úrovni singleplayer, tak na úrovni multiplayer. Zde v případě úrovně singleplayer jak bylo uvedeno výše hráč hraje pouze s počítačem, v případě úrovně multiplayer se hráč připojuje k různým skupinám, které se na celosvětové síti internet vytvářejí a poté buď jako jeden ze skupiny nebo naopak proti skupině hraje hry. Zpravidla se jedná o hry akční, bojové, násilné případně hry karetní nebo dokonce hazardní.

U akčních, bojových a násilných her má sice hráč několik životů ale v případě, že o život přijde, vstane z mrtvých a pokračuje dále ve hře. I toto lze ve hře obejít různými fíntami a hráč se poté stává „nesmrtelným“. Hraním těchto her si toto hráč vsugerovává do své mysli a mnohdy poté to co se „naučil“ při hře, zkouší v reálném životě.

V reálném životě zpravidla bohužel není možné začít znovu. V reálném životě, důsledkem toho co se naučil dospívající jedinec při hře, pyká v lepším případě za své konání buď útočník či napadený „pouze“ tím, že se jeden z nich léčí ze zranění, která mu byla způsobena a druhý je řešen v rovině trestně právní. V horším případě jeden z uvedené dvojice přichází o život a druhý je samozřejmě řešen v trestně právní rovině za své jednání. Ve shora uvedených případech se ten který „vyhrál“ pozastavuje nad tím, jak je možné, že ten druhý, poražený, napadený není schopen dále pokračovat ve „hře“.

Druhou částí závislosti na počítači je závislost na sociálních sítích, prostřednictvím různých programů, tzv. „kecálků“, jako je facebook, skype, twitter apod. Dospívající jedinci tráví u počítače několik hodin. Při komunikaci užívají různé zkratky, které poté používají i v reálném životě. Učí se v podstatě „nový jazyk“, který poté přenáší do reálného života. V tomto reálném životě však nenachází pochopení zejména ze strany učitelů českého jazyka. Nevýhodou nebo či spíše rizikem dospívající jedince, je možnost seznámení a sociální síti se zcela neznámým člověkem, který si získá postupně jeho důvěru a prostřednictvím této sítě získává informace o samotném jedinci, případně o jeho rodině. Tyto informace poté využívá pro svojí potřebu, zpravidla k páčání trestné činnosti a to jak násilného, mravnostního či majetkového charakteru.

Dle mého názoru by měla jít ruku v ruce se závislostmi i sociální opora.

„Sociální oporu můžeme definovat jako pomoc, která je poskytována druhými lidmi člověku, který se nachází v náročné, zátěžové a tíživé situaci.“⁸⁷

„V rámci výchovně vzdělávacího procesu zaměřeného zejména na zvyšování sociální kompetence dětí a mládeže je nutné předat i určité penzum základních informací o sociálně patologických jevech. Jedná se o problematiku šikany a násilí, záškoláctví, drogových závislostí, alkoholismu a kouření, kriminality a delikvence, rizikového sexuálního chování, vandalismu, virtuálních drog, patologického hráčství, dále pak projevů xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu.“⁸⁸

Rozhovory s dětmi a společně prožité zážitky jsou v podstatě to „nejdražší“ a nejcennější, co poskytujeme svým dětem. Video, televize, internet a DVD rodiče

---

⁸⁷ NOVOTNÝ, J., S., *Psychologie zdraví a duševní hygiena*, Brno: IMS 2009, s. 66

⁸⁸ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: *Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy na období 2001 – 2004*, Praha: 2001, s. 5

nenahradí. Rodiče jsou velkou konkurencí pro shora uvedená media. Nevyužit takovou šanci by byla veliká škoda. Děti se v životě snadněji prosadí, budou mít představitost, schopnost se vyjádřit, schopnost aktivně trávit volný čas a navazovat kontakty s lidmi.⁸⁹

„Závislost jednoho z rodičů nemusí vždy negativně ovlivňovat fungování rodiny, avšak v takovém případě je zapotřebí, aby druhý rodič byl dostatečně silnou osobností a dokázal udržet chod domácnosti a vychovávat děti. Bohužel rodin, které jsou schopny tento problém úspěšně řešit, je málo.“⁹⁰

V dnešní době sociální a ekonomická stránka do značné míry ovlivňují vznik patologického chování. Zvýšené nároky na hospodaření domácnosti, stres, životní styl a touha po úspěchu jsou předpokladem k patologickým závislostem. Ubývají či zcela chybí volnočasové aktivity.⁹¹

*„Z naznačené problematiky, týkající se typologie závislostí, vyplývá, že v oblasti závislostního chování se ustálilo pojmosloví. Závislost je chápána jako problém sociální, etický, právní, trestní, zdravotní, který je **mnohofaktoriálně podmíněn** a jeví se jako **multidimenzionální**.“⁹²*

---

⁸⁹ Bílý kruh bezpečí: *Neodkládejte děti k televizoru*, věnujte se jim, Praha: 1995

⁹⁰ Sborník studií, *Děti a jejich problémy*, Praha: Sdružení Linka bezpečí 2005, s. 24

⁹¹ MÜLHPACHR, P., *Kapitoly ze sociální patologie*, Brno: IMS 2001, s. 40.

⁹² MÜLHPACHR, P., *Kapitoly ze sociální patologie*, Brno: IMS 2001, s. 40

4.4. Prevence

„Prevence (z lat. praevenire, předcházet) znamená soustavu opatření, která mají předcházet nějakému nežádoucímu jevu, například nemocem, drogovým závislostem, zločinům, nehodám, neúspěchu ve škole, sociálním konfliktům, násilí, ekologickým katastrofám a podobně.“⁹³

Rozpadem předchozího politického systému se prevence kriminality, která byla organizována do té doby toliko formálně, zcela zhroutila. Na základě kvantitativního nárůstu a kvalitativních změn ve společnosti v oblasti kriminality a výskyt nových sociálně patologických jevů po revoluci v roce 1989, vyvstaly potřeby na větší důraz na prevenci kriminality.

Základním cílem prevence kriminality se stala míra snižování počtu a závažnosti trestné činnosti a zvyšování pocitu bezpečí společnosti, potažmo každého občana. Po roce 1989 byl systém prevence nastaven na dvou úrovních, celorepublikové a místní, tedy jako dvojstupňový. Později došlo v důsledku vytvoření vyšších územně správních celků k přetvoření systému na systém třístupňový, kdy však značný důraz je kladen na místní úroveň. Systém jako takový se skládá z pěti základních pilířů.⁹⁴

První pilíř je tvořen resortními programy prevence kriminality ústředních orgánů, druhý pilíř se skládá z preventivních programů samosprávných orgánů, třetí pilíř je v podstatě prevence ze strany bezpečnostních složek, čtvrtý pilíř je tvořen programy nevládních a charitativních organizací a pátý pilíř jsou preventivní aktivity podnikatelských subjektů, který se však rozvíjí velmi pomalu. Všechny programy, které jsou realizovány prostřednictvím shora uvedených pilířů jsou „kontrolovány“, spíše koordinovány ze strany Republikového výboru pro prevenci kriminality.⁹⁵

Taková opatření, tedy prevenci, můžeme rozdělit na prevence různých typů:

*„**Primární prevence**, která zkoumá předpoklady, podmínky a příčiny jevů, jimž se má bránit, a hledá způsoby, jak jim předcházet; bývá zaměřena na veškeré obyvatelstvo.*

---

⁹³ Wikipedia: otevřená encyklopedie [cit. 31.1.2013]. Dostupný z WWW:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Prevence>

⁹⁴ ZOUBKOVÁ, I., *Kontrola kriminality mládeže*, Dobrá Voda: Aleš Čeněk 2002, s. 68 - 70

⁹⁵ ZOUBKOVÁ, I., *Kontrola kriminality mládeže*, Dobrá Voda: Aleš Čeněk 2002, s. 71

Sekundární prevence se snaží příslušné jevy včas zachytit a bránit jejich prohlubování, šíření a podobně. Zaměřuje se na zvláště ohrožené skupiny, například mládež, menšiny nebo sociálně slabé.

*Terciární prevence se snaží zabránit opakování, například onemocnění, drogové závislosti, páchání trestných činů, a podobně. Je zaměřena na osoby právě vyléčené, propouštěné z výkonu trestu a podobně.*⁹⁶

„Základ prevence je tedy soustředován na místní úroveň a z to důvodu, že místní úřady, instituce a občané se mohou rizikovými jednotlivci a skupinami, situacemi, opatřeními, ale i oběťmi trestných činů zabývat efektivněji. Projekty prevence kriminality mládeže by se na místní úrovni měly zaměřit především na podporu rodiny a práci s delikventy a jejich rodinami, podporu vzdělávání a to i ve vztahu k předškolním vzdělávacím programům, k podpoře zdravého životního stylu, bez drog a k podpoře multikulturního života a toleranci.

Projekty ve vztahu k rizikové mládeži zaměřovat na zlepšení využití volného času, podpora individuální a sociální odpovědnosti mezi mladými a podchycení konkrétních problémů, jako zneužívání drog, záškoláctví, šikana, výtržnictví a členství v extremistických hnutích.

*Mimo prevence na centrální a místní úrovni je důležitá i prevence s účastí policie, která je nezastupitelným subjektem v preventivní práci proti kriminalitě mládeže. Zde se jedná zejména o projekt Community policing. Tento termín je mnohovýznamový a znamená, činnost policie, která podřizuje svou činnost potřebám společnosti, komunikace mezi policií a společností a v neposlední řadě je to partnerství mezi nevládními institucemi na úseku ochrany veřejného pořádku a bezpečnosti a také na úseku prevence kriminality.*⁹⁷

Česká republika věnuje prevenci stále větší pozornost a jsou na ni vynakládány nemalé prostředky jak ze státního rozpočtu, tak z rozpočtu jednotlivých obcí. Současný stav kriminality mládeže je nutno zmírnit celkovými koncepčními a systémovými změnami v rámci celé České republiky.⁹⁸

---

⁹⁶ Wikipedia: otevřená encyklopedie [cit. 31.1.2013]. Dostupný z WWW:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Prevence>

⁹⁷ KOVAŘÍK, M., *Extremismus po roce 1989 a jeho vliv na dospívající mládež*, Brno: 2011, s. 41

⁹⁸ ZOUBKOVÁ, I., *Kontrola kriminality mládeže*, Dobrá Voda: Aleš Čeněk 2002, s. 144 - 145

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5. Vlastní výzkum

5.1. Cíle a metody výzkumu, stanovení hypotéz

Cíle diplomové práce

V souvislosti s mým pracovním zařazením u Policie České republiky, Službě kriminální policie a vyšetřování, oddělení hospodářské kriminality, jsem se rozhodl zaměřit svůj výzkum na zjištění, zda a jakou měrou jsou děti a mládež ovlivňováni rodinou, školou, vrstevníky a prostředím, zejména ve vztahu k volnému času a volnočasovým aktivitám.

Metody výzkumu

Empirická data potřebná pro svůj výzkum jsem získal prostřednictvím anonymních dotazníků, který uvádím v příloze s 26 otázkami. Tento dotazník je složen jak z otázek uzavřených, tak otázek otevřených. Otevřené otázky jsou otázky, kdy respondent odpovídá svými slovy a volně. Uzavřené otázky jsou takové, kdy respondent vybírá z možností, které jsou mu nastaveny v dotazníku. Dotazník, jako metodu pro získání empirických dat jsem zvolil z důvodu opatření si potřebných dat ve velmi krátkém časovém úseku, která jsou zcela zásadní ke zpracování mého výzkumu. Nesmím opomenout, že otázky v dotazníku musely být formulovány jasně, konkrétně, bez dvojsmyslů a nelogičností. Respondenti byli poučeni o tom, že dotazníky jsou zcela určitě anonymní a nebudou mimo tuto diplomovou práci využity či archivovány.

Dotazníkové šetření, dotazníkový výzkum slouží ke zjišťování informací v populaci nebo i v nějaké menší skupině osob. Na jejich základě dochází k vyhodnocování určitých skutečností (názorů, postojů, preferencí) a orientaci dalších kroků. Dotazník může mít podobu papírovou či elektronickou. V mém případě jsem zvolil formou papírovou.

Při zpracování diplomové práce jsem vycházel z předpokladu, že na vývoj jedince, má velmi podstatný vliv jeho funkční či nefunkční rodina a dále prostředí ve kterém vyrůstá, ať prostředí lokální či celospolečenské. A především trávení volného času, jeho organizování a organizování volnočasových aktivit.

Při zpracování diplomové práce byla prováděna obsahová analýza dostupných materiálů (literatura, internet, časopisy).

V empirické části byl proveden dotazníkový výzkum u žáků 2. stupně vybraných základních škol a středních škol.

Stanovení hypotéz

Ve své diplomové práci jsem si stanovil testování následujících hypotéz a to vzhledem k uvedeným cílům diplomové práce:

H1: Předpokládám, že mládež tráví volný čas bez rodičů.

H2: Předpokládám, že rodiče se nepodílejí na organizování volného času.

H3: Předpokládám, že mládež neužívá počítač a internet ke vzdělávání.

H4: Předpokládám, že mládež ví, co jsou sociálně patologické jevy.

5.2. Výběr respondentů

Pro zpracování dat je důležitý výběr respondentů dotazníkového výzkumu.

Ve své diplomové práci se budu zabývat, vlivem volného času na kriminalitu mládeže. Příčinami a důvody, které vedou mládež k tomu, aby páchala kriminální delikty (přestupky, přečiny či zločiny).

Při zpracování diplomové práce budu vycházet z předpokladu, že na vývoj jedince, dospívajícího jedince, má velmi podstatný podíl jeho funkční či nefunkční rodina a dále prostředí v kterém vyrůstá, ať prostředí lokální či celospolečenské a dále volný čas a jeho organizace a organizování volnočasových aktivit.

V diplomové práci se pokusím objasnit, co a v jaké míře ovlivňuje dospívající mládež. Zejména se zaměřím na:

- na rizika vyplývající z nevhodně využívaného volného času mládeže;
- na hledání odpovědi na otázku, zda nevhodně trávený volný čas má vliv na kriminalitu mládeže;
- na vliv úplné a neúplné rodiny ve vztahu k dítěti a jeho volnočasovým aktivitám;
- na vliv reklamy a televizního násilí na agresivitu dětí;
- na vliv počítačových her a PC komunikace na formování a vývoj dítěte;
- na možnosti sociální pedagogiky při využití volného času, případně na nápravu.

Součástí mé diplomové práce bude i výzkum zaměřený na využívání volného času mládeže a jeho vliv na kriminalitu mládeže.

Jako vzorek pro dotazníkový výzkum byla vybrána jako analytická jednotka, mládež na 2. stupni základních škol a dále mládež na středních školách. Dotazník byl vyplněn žáky druhého stupně základních škol a studenty středních škol v teritoriu bývalého okresu Havlíčkův Brod. Do věkové škály dotazníku byli zahrnuti i studenti na středních školách, kteří již dovršili plnoletosti.

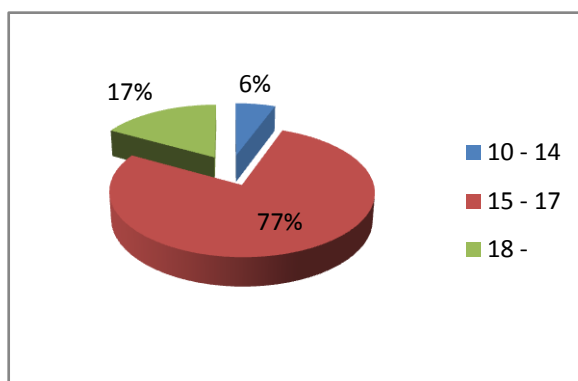
Z celkového počtu 130 dotazníků, byla návratnost od respondentů 100 %. K průzkumu a interpretaci však bylo 6 dotazníků vyřazeno z důvodu, že respondent vyplnil u některých z otázek více odpovědí nebo naopak nezvolil odpověď žádnou. Z tohoto důvodu jsem tedy prováděl vyhodnocení z počtu 124 vrácených dotazníků.

5.3. Prezentace výsledků výzkumu

Vlastní výzkum probíhal v období od března 2013 do září 2013, vyjma měsíců červenec a srpen, kdy jsou na školách letní prázdniny.

Otázka č. 1: **Věk ?**

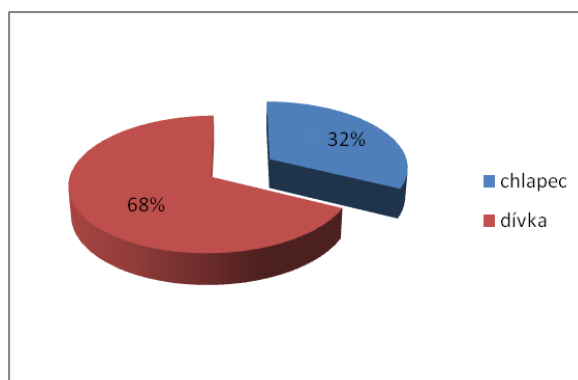
Graf č. 1

Z grafu č. 1 vyplývá, že 6% respondentů bylo ve věku 10 – 14 let, největší podíl, 77 % respondentů pramenil z věkové hranice 15 – 17 let a 17 % respondentů bylo ve věku starším 18-ti let.

Otázka č. 2: **Pohlaví ?**

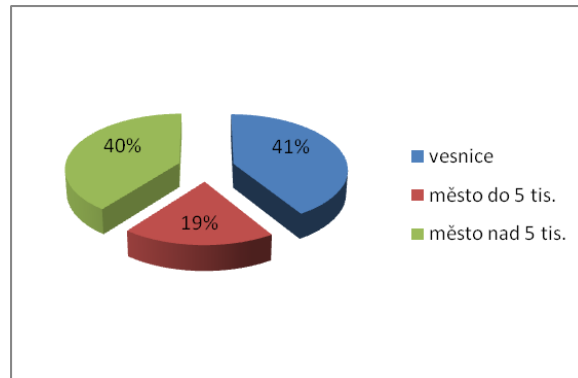
Graf č. 2

Více jak dvě třetiny respondentů – 66% tvořili dívky, zbytek – 32% chlapci.

Otázka č. 3 : Bydliště ?

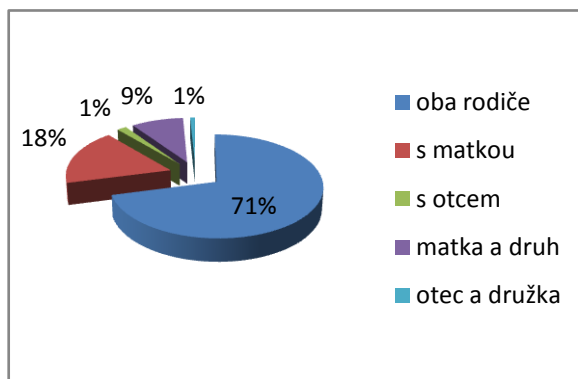
Graf č. 3

41% respondentů bydlí na vesnici, 19% respondentů v menším městě a 40% respondentů v městě s více než 5-ti tisíci obyvateli.

Otázka č. 4 : S kým bydlíš ?

Graf č. 4

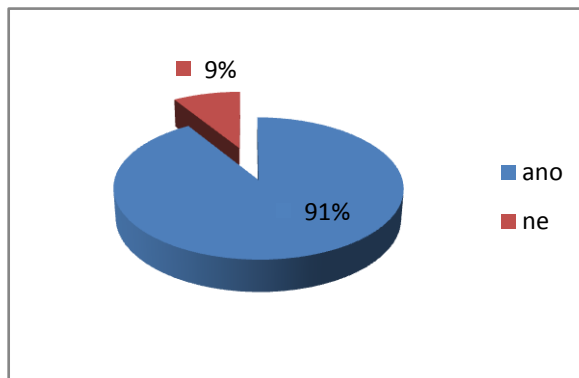

Z grafu č. 4 je zřejmé, že 71% dotazovaných bydlí společně s rodiči, 18% žije pouze s matkou, pouze 1% s otcem, stejně 1% bydlí ve svazku otec a družka a 9% bydlí ve svazku matka a druh.

Lze konstatovat, že 81% respondentů žije v úplné rodině, budeme-li kalkulovat s tím, že ve svazku matka - druh, otec – družka, druhý z „nerodičů“ plní funkci rodiče. 19% dotazovaných žije v neúplné rodině, buď pouze s matkou nebo otcem.

Otázka č. 5 : Máš sourozence ?

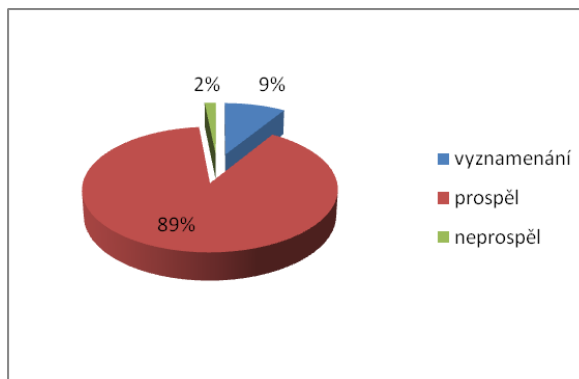
Graf č. 5

Ze 124 vyhodnocených dotazníků vyplývá, že 91% má sourozence a pouze 9% jsou jedináčci.

Otázka č. 6 : Tvůj prospěch ve škole je ?

Graf č. 6

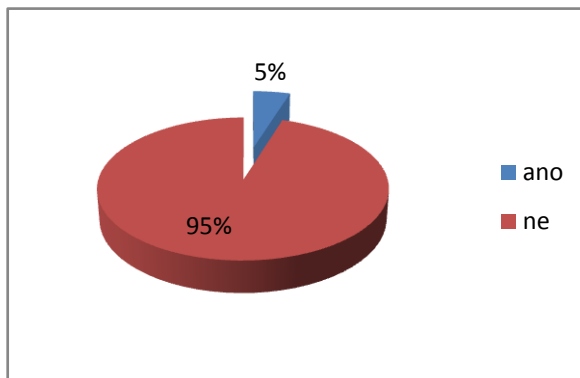

Graf č. 6 zobrazuje školní „úspěšnost“, lépe řečeno prospěch respondentů. 89% dotazovaných prospělo, pouze 9% prospělo s vyznamenáním a 2% dokonce v minulosti neprospěli a museli tedy opakovat ročník.

Otázka č. 7 : Používal některý z rodičů neúměrně vysoké tresty ?

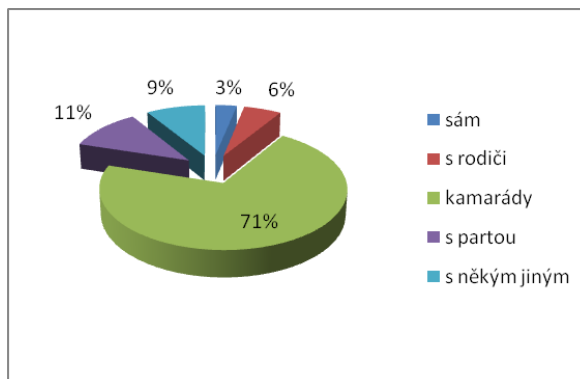
Graf č. 7

Většina z dotazovaných, přesně řečeno 95% je přesvědčeno o tom, že rodiče nepoužívali neúměrně vysoké tresty. 5% je přesvědčeno o opaku.

Otázka č. 8 : S kým nejraději trávíš svůj volný čas ?

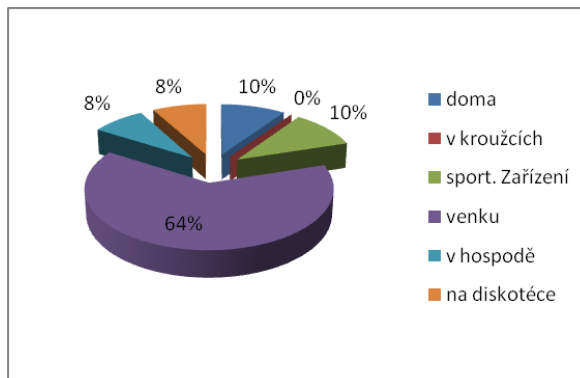
Graf č. 8

Více jak 2/3 respondentů tráví volný čas se svými kamarády, 11% s partou, 9% s blíže nespécifikovanou osobou, pouze 6 s rodiči a 3% dokonce tráví volný čas sami.

Otázka č. 9 : Kde nejrady trávíš volný čas ?

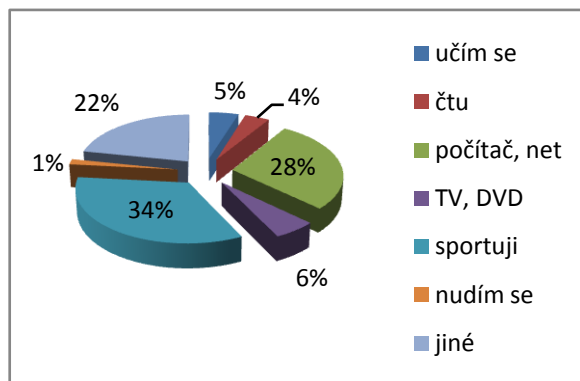
Graf č. 9

64% respondentů tráví volný čas venku, 10% doma v rodinném kruhu, stejně tak 10% tráví volný čas ve sportovním zařízení. 8% tráví volný čas na diskotéce a stejný počet procent v hospodě. Žádný z dotazovaných netráví volnočasové aktivity v kroužcích.

Otázka č. 10 : Čemu se nejvíce věnuješ ve volném čase ?

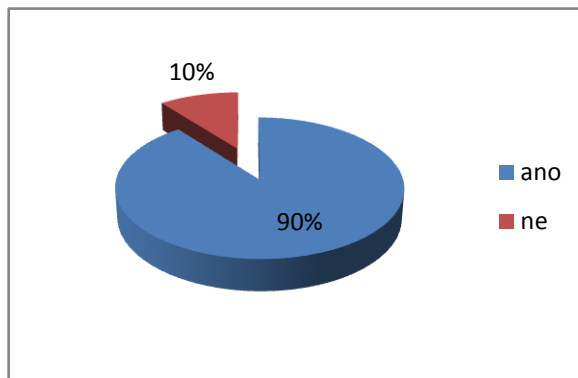
Graf č. 10

Ve volném čase 34% dotazovaných sportuje, avšak 28% tráví volný čas na počítači či internetu, 22% tráví volný čas blíže nespécifikovaným způsobem, 6% sleduje TV či DVD, 5% sportuje, pouze 4% si čtou a 1% se nudí.

Otázka č. 11 : Co děláš, čím se zabýváš, když se nudíš ?

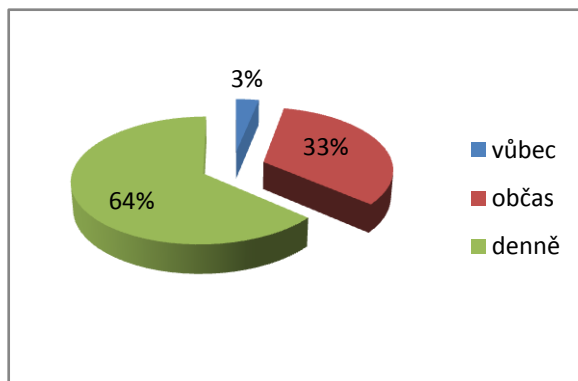
Graf č. 11

Ze 124 respondentů, jich 90% formou volné odpovědi sdělilo, že plní svůj volný čas nějakou aktivitou, 10% neodpovědělo vůbec. Nejčastější odpovědí byla odpověď: „Jdu ven“.

Otázka č. 12 : Jak často se věnuješ počítači a internetu ?

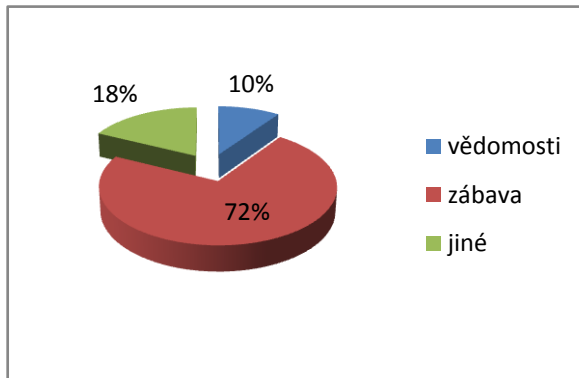
Graf č. 12

64% dotazovaných tráví volný čas na počítači či internetu denně, 33% občas a 3% vůbec.

Otázka č. 13 : K čemu nejvíce využíváš počítač a internet ?

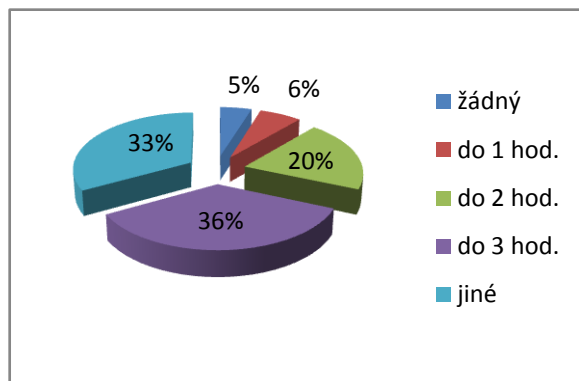
Graf č. 13

72% respondentů používá počítač či internet k zábavě, pouze 10% k získávání vědomostí a 18% používá shora uvedené medium k jiné činnosti.

Otázka č. 14: Kolik máš denně volného času ?

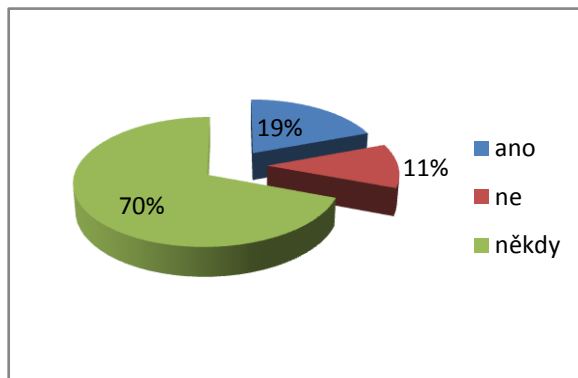
Graf č. 14

Ze 124 respondentů jich má 36% více jak 3 hodiny volného času denně, 33% uvedlo, že má volného času více jak tři hodiny, 20% má 2 hodiny volného času, 6% má 1 hodinu volného času. 5% však uvedlo, že nemá žádný volný čas.

Otázka č. 15 : Trávíš volný čas s rodiči ?

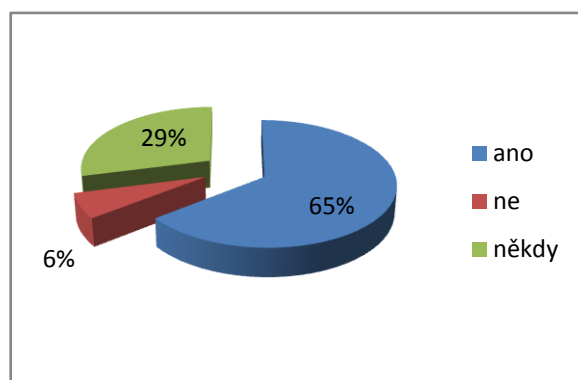
Graf č. 15

70% dotazovaných uvedlo, že někdy tráví volný čas s rodiči, 19% jich volný čas s rodiči tráví a 11% uvedlo, že netráví volný čas.

Otázka č. 16 : Vědí rodiče o tom, kde a s kým trávíš volný čas ?

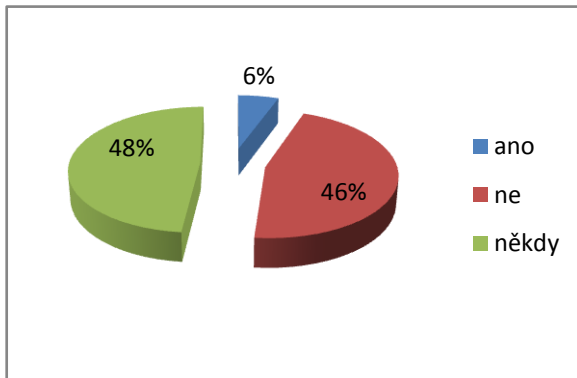
Graf č. 16

65% uvedlo, že rodiče vědí, jak děti tráví svůj volný čas, 29%, že rodiče někdy vědí, jak děti tráví svůj volný čas a 6% uvedlo, že nesdělují rodičům, jak tráví svůj volný čas.

Otázka č. 17 : Podílejí se rodiče na organizaci tvého volného času ?

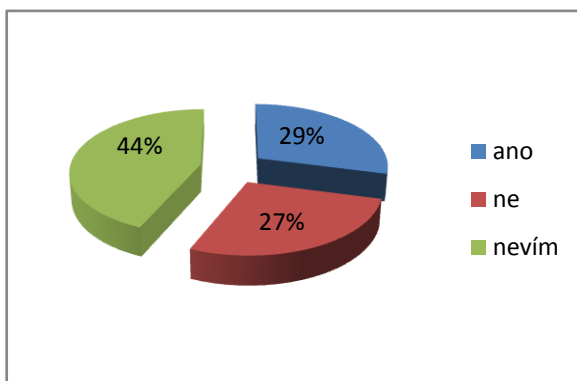
Graf č. 17

Z grafu č. 17 vyplývá, že pouze 6% rodičů se podílí na organizaci volného času svých dětí, 48% rodičů se někdy podílí na organizaci a skoro stejný procentuální počet, 46% rodičů se nepodílejí na organizaci volného času dětí.

Otázka č. 18: Organizuje škola, kterou navštěvuje nějakou mimoškolní činnost ?

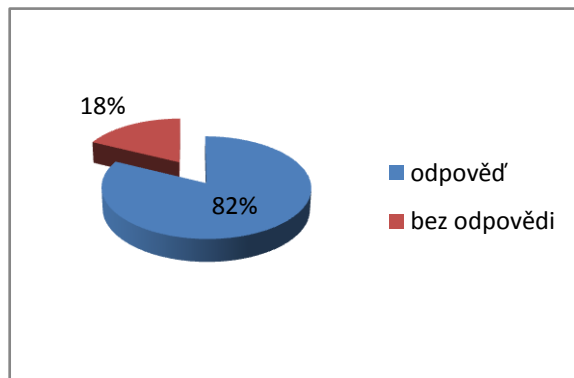
Graf č. 18

29% respondentů uvedlo, že škola organizuje mimoškolní činnosti pro děti, 27% jich naopak uvedlo, že škola nic neorganizuje a 44% neví, zda škola organizuje mimoškolní činnost.

Otázka č. 19: **Jaká je nabídka možnosti trávení volného času v místě bydliště ?**

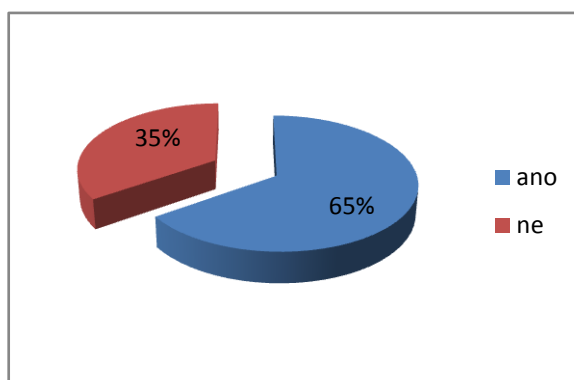
Graf č. 19

Zde 82% dotazovaných formou volné odpovědělo, že jsou možnosti, jak trávit volný čas v místě bydliště. Děti z vesnice zpravidla uváděli sbor dobrovolných hasičů a děti z města sportovní aktivity.

Otázka č. 20 : **Jsi členem nějaké party ?**

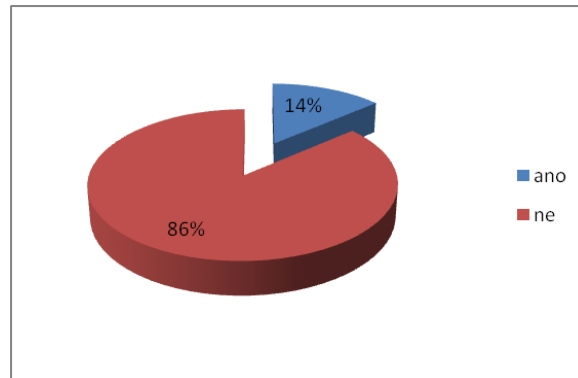
Graf č. 20

Graf č. 20 znázorňuje, že skoro 2/3 dotazovaných (65%) se hlásí k členství nějaké party, zbytek (35%) naopak není členem žádné party.

Otázka č. 21 : Dostal(a) jsi se někdy do konfliktu se zákonem ?

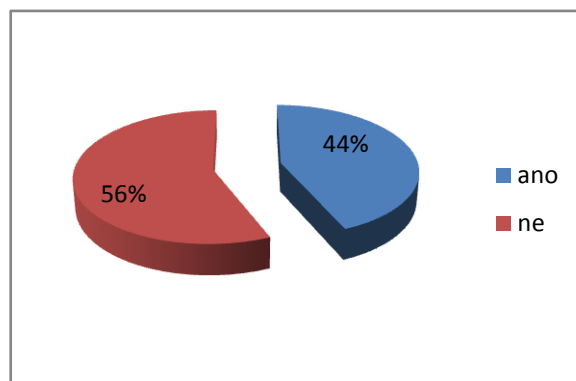
Graf č. 21

Zde jsem „oceni“ i přes anonymní dotazník, že se respondenti nezdráhali uvést svůj případný konflikt se zákonem. Z dotazníku vyplynulo, že 86% nemělo konflikt se zákonem, ale 14% se jich do konfliktu se zákonem dostalo.

Otázka č. 22: Byl jsi někdy za školou ?

Graf č. 22

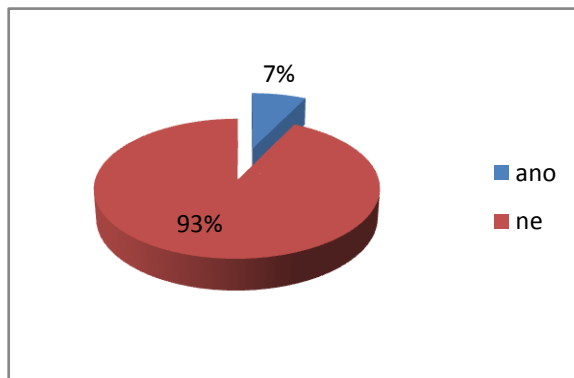

Nad touto otázkou, kterou graficky znázorňuje graf č. 22, můžeme konstatovat, že zhruba polovina dětí byla někdy „za školou“.

Otázka č. 23: Víš, co jsou to sociálně patologické jevy ?

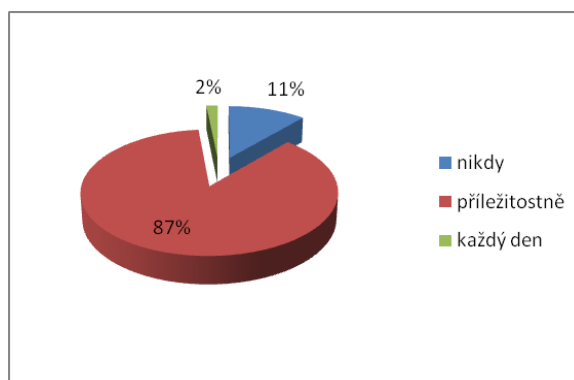
Graf č. 23

Graf č. 23 znázorňuje, zda mládež zná, ví, co jsou sociálně patologické jevy. Je zarážející, že 93% o tomto termínu nikdy neslyšelo a pouze 7% dotazovaných je obeznámeno s tím, co jsou sociálně patologické jevy.

Otázka č. 24: Piješ alkohol, pokud ano, jak často ?

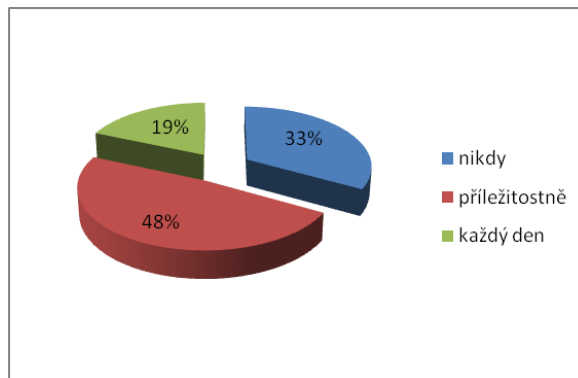
Graf č. 24

Zde, graf č. 24 znázorňuje, že 87% respondentů příležitostně požívá alkohol, 11% nikdy, avšak 2% dotazovaných požívá alkohol každý den.

Otázka č. 25: Zkoušel jsi kouřit, pokud ano, jak často ?

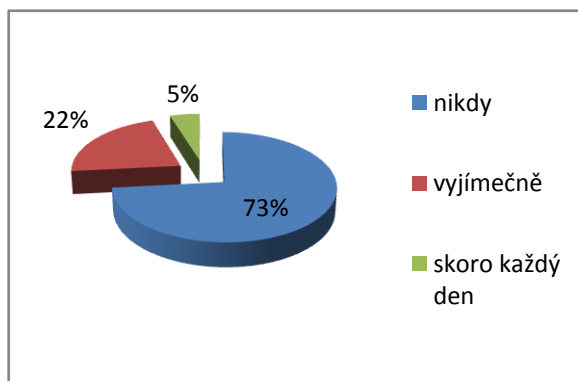
Graf č. 25

Ze 124 dotazovaných, jich skoro polovina (48%), příležitostně kouří, 19% z nich kouří každý den a 33% nekouřilo nikdy.

Otázka č. 26 : Máš zkušenosti s užíváním tzv. lehkých drog ?

Graf č. 26

Tento graf znázorňuje, že 73% respondentů nemá zkušenosti s užíváním tzv. lehkých drog, 22% tyto drogy výjimečně konzumuje, avšak zarážející je, že 5% tzv. lehké drogy konzumuje každý den.

Vyhodnocení dotazníku

H1: Předpokládám, že mládež tráví volný čas bez rodičů.

Provedeným výzkumem jsem zjistil, že mládež skutečně tráví svůj volný čas bez rodičů, většinou v partě. Věnují se sportu, počítači či sledování televize.

Hypotéza se **potvrdila**.

H2: Předpokládám, že rodiče se nepodílejí na organizování volného času.

U této hypotézy jsem provedeným výzkumem zjistil, že více jak 65% sice ví, jak děti tráví volný čas, avšak jen 6% rodičů se pravidelně podílí na organizaci volného času svého dítěte. Dalších 48% rodičů se na organizaci volného času podílí částečně.

Hypotéza se **potvrdila**.

H3: Předpokládám, že mládež neužívá počítač a internet ke vzdělávání.

Zde jsem provedeným výzkumem zjistil, že 64% respondentů tráví svůj volný čas u počítače či na internetu denně, avšak tento využívá převážně k zábavě. Pouze 10% dotazovaných užívá počítač či internet k získávání vědomostí.

Hypotéza se **potvrdila**.

H4: Předpokládám, že mládež ví, co jsou sociálně patologické jevy.

Provedeným výzkumem jsem zjistil, že 93% respondentů o tomto termínu nikdy neslyšelo. 14% dotazovaných se však již dostalo do konfliktu se zákonem, dále že 87% dotazovaných příležitostně užívá alkohol, 48% respondentů příležitostně kouří a 22% respondentů užívá příležitostně lehké drogy. Co je zarážející 5% dotazovaných konzumuje lehké drogy každý den.

Hypotéza se **nepotvrdila**.

ZÁVĚR

Ve své diplomové práci jsem se snažil popsat jeden z problémů současnosti, tedy trávení volného času dospívající mládeží. Snažil jsem se najít a vysvětlit příčiny kriminálního jednání mládeže ve vztahu k volnočasovým aktivitám a dále jak tento problém řešit a to především ve vztahu k prevenci.

V rámci výzkumu, dotazníkovou metodou, jsem se pokusil zjistit, ověřit a následně i interpretovat výstupní data s ohledem na cíle, které jsem si stanovil při zpracování mé diplomové práce.

Není žádnou novinkou, že mládež je ovlivňována několika faktory. Jsou to vrstevníci, parta, škola, rodina a mnoho dalších faktorů. Jedním z těchto mnoha faktorů je volný čas, tedy volnočasové aktivity a jejich organizování a trávení s výše uvedenými skupinami lidí. Ze získaných a následně vyhodnocených dat jsem stanovil níže uvedené závěry.

Moji diplomovou práci, přesněji řečeno, zjištění či výsledky v rámci výzkumu zjištěné, by bylo možné využít zejména jako zpětnou vazbu pro školy, kde byl prováděn dotazníkový výzkum, dále pro metodiky prevence, výchovné poradce při řešení konkrétních problémů či v programu, který by se na toto zaměřil.

Zároveň by závěry diplomové práci bylo možno využít v praxi, jako podklad k preventivní činnosti policejních pracovníků, ale také při řešení již jednotlivých konkrétních případů.

V posledních letech se věková hranice pachatelů trestných činů snižuje. Je to nepochybně odraz současné společnosti. Jedinec je každý den konfrontován s různými formami sociálně patologických jevů, ať už z médií, počítačových her, nebo z osobní zkušenosti v rodině, ve škole či v partě. Je tedy nutné zaměřit se na prevenci sociálně patologických jevů a to zejména ve volnočasových aktivitách. Snažit se tyto aktivity nejen organizovat, ale s dětmi se jich i zúčastnit. Kde jinde mají děti brát vzory než u rodičů.

Problémem současné doby je však ekonomická stránka, která je u mnoha rodin na velmi nízké úrovni a právě v těchto sociálně slabších rodinách se setkáváme se sociálně patologickými jevy častěji

Organizování a vykonávání volnočasových aktivit vede k předcházení a zamezování trestné činnosti mládeže, což by mělo být cílem celé společnosti. Z tohoto tedy vyplývá, že celá společnost by se měla podílet na výchově mládeže.

Kriminalita mládeže, ať už páchaná mládeži nebo páchaná na mládeži je jedním z několika problémů naší doby a dle mého názoru by se tomuto tématu měla věnovat větší pozornost.

Z prezentace provedeného výzkumu, jeho závěrů lze dovodit, že je nezbytně nutné, aby rodina, škola a mimoškolní organizace spolu úzce spolupracoval, neboť správné a smysluplné využití volného času má pozitivně působí na vývoj jedince.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Zákony a mezinárodní dokumenty

- 1) Trestní zákon č.140/1961 Sb.
- 2) Trestní zákoník č. 40/2009 Sb.
- 3) Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže
- 4) Úmluva o právech dítěte, přijatá dne 20. listopadu 1989 v New Yorku a vyhlášená pod č. 104/1991 Sb.

Knihy a učebnice

- 5) BAKOŠOVÁ, Z., *Sociální pedagogika*, Slovenské pedagogické nakladatelstvo – Mladá letá: Bratislava 2005, ISBN 80-10-00485-5, 251 s.
- 6) HAJNÝ, M., *O rodičích, dětech a drogách*, Praha: Grada 2001, ISBN 80-247-0135-9, 133 s.
- 7) HOFBAUER, B., *Děti, mládež a volný čas*, Praha: PORTÁL 2004, ISBN 80-7178-927-5, 176 s.
- 8) KOVAŘÍK, M., *Extremismus po roce 1989 a jeho vliv na dospívající mládež*, Bakalářská práce, IMS Brno: 2011, 68 s.
- 9) KRAUS, B., *Základy sociální pedagogiky*, Praha: Portál 2008, ISBN 978-80-7367-383-3, 215 s.
- 10) KRAUS, B., SÝKORA, P., *Sociální pedagogika I.*, Brno: IMS Brno 2009, 63 s.
- 11) MACEK, P., *Adolescence*, Praha: Portál 2003, ISBN 80-7178-747-7, 141 s.
- 12) MARTÍNEK, Z., *Agresivita a kriminalita školní mládeže*, Praha: Grada 2009, ISBN 978-80-247-2310-5, 150 s.
- 13) MAZÁNKOVÁ, I., *Typologie výchovných potíží*, Brno: IMS 2004, 46 s.
- 14) MÜLHPACHR, P., *Andragogika*, Brno: IMS 2010, 36 s.
- 15) MÜLHPACHR, P., *Kapitoly ze sociální patologie*, Brno: IMS 2001, 80 s.
- 16) MÜLHPACHR, P., *Sociální pedagogika II.*, Brno: IMS 2011, 251 s.
- 17) NAKONEČNÝ, M., *Úvod do psychologie*, Praha: Academica 2003, ISBN 80-200-0993-0, 507 s.
- 18) NOVOTNÝ, J., *Psychologie zdraví a duševní hygiena*, Brno: IMS 2009, 106 s.

- 19) NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., *Kriminologie*, Praha: ASPI Publishing 2004, ISBN 80-7357-026-2, 451 s.
- 20) ONDREJKOVIČ, P., *Sociální patológia*, VEDA: Bratislava 2001, ISBN 80-224-0685-6, 577 s.
- 21) PÁVKOVÁ, J., *Pedagogika volného času*, Praha : PORTÁL 2008, ISBN 978-80-7367-423-6, 221 s.
- 22) PÖTHE, P., *Dítě v ohrožení*, Praha: G plus G 1999, ISBN 80-86103-21-8, 186 s.
- 23) SAK, P., *Mládež na křižovatce*, Praha: Svoboda Servis: 2004, ISBN 80-86320-33-2, 240 s.
- 24) SAK, P., *Sociální vývoj mládeže*, Praha: SPN 1985, 105 s.
- 25) SKÁLA, J. *Závislost na alkoholu a jiných drogách*, Avicenum: Praha 1987, ISBN 08-077-87, 206 s.
- 26) SMÉKAL, V., *Utváření a vývoj osobnosti*, Brno: Barristar & Principal 2002, ISBN 80-85947-83-8, 264 s.
- 27) ŠÁMAL, P, a spol., *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, C. H. Beck: Praha 2004
- 28) VYKOPALOVÁ, H., *Vybrané kapitoly ze sociální psychologie v kontextu komunikace*, Olomouc: UP Olomouc 2001, ISBN 80-244-0084-7, 198 s.
- 29) ZOUBKOVÁ, I., *Kontrola kriminality mládeže*, Dobrá Voda: Aleš Čeněk 2002, ISBN 80-86473-08-2, 231 s.
- 30) ZOUBKOVÁ, I., *Kriminologický slovník*, Plzeň: Aleš Čeněk 2011, ISBN 978-80-7380-312-4, 251 s.
- 31) ZOUBKOVÁ, I., *Kriminologie a prevence kriminality*, Praha: Trivis 2004, ISBN 80-86795-05-5, 146 s.
- 32) *Základní pojmy a kategorie z oblasti pedagogiky*, Brno: IMS Brno 2003, 59 s.

Časopisy, periodika, letáky

- 33) Bílý kruh bezpečí: *Neodkládejte děti k televizoru, věnujte se jim*. Praha: 1995
- 34) Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: *Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy na období 2001 – 2004*. Praha: 2001, 37 s.
- 35) Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: *Volný čas a prevence u dětí a mládeže*, Praha: 2002, 46 s.

- 36) Sborník studií, Děti a jejich problémy, Praha: Sdružení Linka bezpečí 2005, ISBN 80-239-4482-7, 141 s.

Internetové zdroje

- 37) SUDOLSKÁ, D., *Nový trestní zákoník*, [cit. 3.1.2013]. Dostupný z WWW: <http://www.aksudolska.cz/novy-trestni-zakonik-c-40-2009-sb/>
- 38) Zákony online: *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí* [cit. 4.1.2013]. Dostupný z WWW: <http://zakony-online.cz/?s149&q149=all>
- 39) Trestní právo a trestní řízení srozumitelně: *Promlčení trestního stíhání* [cit. 4.1.2013]. Dostupný z WWW: <http://www.trestni-rizeni.com/vyklad-pojmu/promlцени-trestniho-stihani>
- 40) Wikipedia: otevřená encyklopedie [cit. 31.1.2013]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Z%C3%A1vislost>
- 41) Sociální práce: *Patologické hráčství* [cit. 3.1.2013]. Dostupný z WWW: <http://socialni-prace.webnode.cz/patologicke-hracstvi/>
- 42) Wikipedia: otevřená encyklopedie [cit. 31.1.2013]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Prevence>
- 43) Úřad služby kriminální policie: *Zákon 218/2003 Sb.* [cit. 31.1.2013]. Dostupný z Intranetu PČR: http://datauskpv.pcr.cz/texty/zakony/zakon_218_2003.htm#osoby_mlads_i_15_let_a_jejich_deliktni_zpusobilost

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Dotazník pro výzkum

Příloha č. 1 – Dotazník pro výzkum

Dotazník k DP

Dobrý den, jsem posluchačem Univerzity Tomáš Bati ve Zlíně, a žádám Tě o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník je zcela anonymní a Tvoje odpovědi nebudou nikde uvedeny či zveřejněny. Vyplnění (zakroužkování) správné odpovědi je velmi jednoduché, zvol variantu, která odpovídá Tvému postavení či situaci, případně, tu která Ti je nejbližší.

Děkuji za vyplnění tohoto dotazníku.

Bc. Martin Kovařík

1. Věk:

- a) 10 - 14
- b) 15 - 17
- c) 18 a více

2. Pohlaví:

- a) chlapec
- b) dívka

3. Bydliště :

- a) na vesnici
- b) ve městě do 5.000 obyvatel
- c) ve městě nad 5.000 obyvatel

4. S kým bydlíš:

- a) s oběma rodiči
- b) s matkou
- c) s otcem
- d) s matkou a druhem
- e) s otcem a družkou

5. Máš sourozence:

- a) ano
- b) ne

6. Tvůj prospěch ve škole je:

- a) prospěl(a) s vyznamenáním
- b) prospěl(a)
- c) neprospěl(a)

7. Používal některý z rodičů neúměrně vysoké tresty:

- a) ano, uveď jaké:

.....

- b) ne

8. S kým nejraději trávíš svůj volný čas:

- a) sám
- b) s rodiči
- c) s kamarády, přáteli, spolužáky
- d) s partou
- e) s někým jiným

9. Kde nejraději trávíš volný čas:

- a) doma
- b) v kroužcích
- c) ve sportovních zařízeních
- d) venku
- e) v hospodě
- f) na diskotéce

10. Čemu se nejvíce věnuješ ve volném čase:

- a) učím se
- b) čtu
- c) počítači, internetu
- d) sledování televize, videa, DVD
- e) sportuji
- f) nudím se
- g) jiné

.....

11. Co děláš, čím se zabýváš, když se nudíš:

.....
.....

12. Jak často se věnuješ počítači a internetu:

- a) vůbec
- b) občas
- c) denně, kolik hodin

.....

13. K čemu nejvíce využíváš počítač a internet:

- a) k rozšiřování vědomostí
- b) k zábavě
- c) jiné

14. Kolik máš denně volného času:

- a) žádný
  - b) do 1 hodiny
  - c) do 2 hodin
  - d) do 3 hodin
  - e) jiné
- .....

15. Trávíš volný čas s rodiči:

- a) ano
- b) ne
- c) někdy

16. Vědí rodiče o tom, kde a s kým trávíš volný čas:

- a) ano
- b) ne
- c) někdy

17. Podílejí se rodiče na organizaci tvého volného času:

- a) ano
- b) ne
- c) někdy

18. Organizuje škola, kterou navštěvuje nějakou mimoškolní činnost:

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

19. Jaká je nabídka možností trávení volného času v místě tvého bydliště:

.....
.....
.....

20. Jsi členem nějaké party:

- a) ano
- b) ne

21. Dostal(a) jsi se někdy do konfliktu se zákonem:

- a) ano, uveď (napiš), čeho se to týkalo.....
- b) ne

22. Byl jsi někdy za školou:

- a) ano
- b) ne

23. Víš, co jsou to sociálně patologické jevy:

a) ano, uveď nějaké:

.....

b) ne

24. Piješ alkohol, pokud ano, jak často:

a) nikdy

b) příležitostně

c) každý den

25. Zkoušel jsi kouřit, pokud ano, jak často:

a) nikdy

b) příležitostně

c) každý den

26. Máš zkušenosti s užíváním tzv. lehkých drog:

a) nikdy

b) výjimečně

c) skoro každý den

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 – Věk ?	s. 50
Graf č. 2 – Pohlaví ?	s. 50
Graf č. 3 – Bydliště ?	s. 51
Graf č. 4 – S kým bydlíš ?	s. 51
Graf č. 5 – Máš sourozence ?	s. 52
Graf č. 6 – Tvůj prospěch ve škole je ?	s. 52
Graf č. 7 – Používal některý z rodičů neúměrně vysoké tresty ?	s. 53
Graf č. 8 – S kým nejraději trávíš svůj volný čas ?	s. 53
Graf č. 9 – Kde nejraději trávíš svůj volný čas ?	s. 54
Graf č. 10 – Čemu se nejvíce věnuješ ve volném čase ?	s. 54
Graf č. 11 – Co děláš, čím se zabýváš, když se nudíš ?	s. 55
Graf č. 12 – Jak často se věnuješ internetu ?	s. 55
Graf č. 13 – K čemu nejvíce využíváš počítač a internet ?	s. 56
Graf č. 14 – Kolik máš denně volného času ?	s. 56
Graf č. 15 – Trávíš volný čas s rodiči ?	s. 57
Graf č. 16 – Vědí rodiče o tom, kde a s kým trávíš volný čas ?	s. 57
Graf č. 17 – Podílejí se rodiče na organizaci tvého volného času ?	s. 58
Graf č. 18 – Organizuje škola, kterou navštěvuješ nějakou mimoškolní činnost ?	s. 58
Graf č. 19 – Jaká je nabídka možnosti trávení volného času v místě trv. bydliště ?	s. 59
Graf č. 20 – Jsi členem nějaké party ?	s. 59
Graf č. 21 – Dostal(a) jsi se někdy do konfliktu se zákonem ?	s. 60
Graf č. 22 – Byl jsi někdy za školou ?	s. 60
Graf č. 23 – Víš, co jsou to sociálně patologické jevy ?	s. 61
Graf č. 24 – Piješ alkohol, pokud ano, jak často ?	s. 61
Graf č. 25 – Zkoušel jsi kouřit, pokud ano, jak často ?	s. 62
Graf č. 26 – Máš zkušenosti s užíváním tzv. lehkých drog ?	s. 62